

SAMVÆRSSJIKANE

BASERT PÅ BARNETS RETT TIL KONTAKT MED BEGGE SINE FORELDRE

OBSTRUCTION OF CONTACT BETWEEN CHILDREN AND PARENTS

BASED ON THE RIGHT OF THE CHILD TO MAINTAIN CONTACT WITH BOTH PARENTS

| KANDIDATSPECIALE | JURA KANDIDAT | 2023 |

| VEILEDER: GITTE MELDGAARD ABRAHAMSEN |

| ANTALL ANSLAG: 157 330 |

STINE MARIE BUVERUD TIMLAND, STUDIE NR.: 20212200 &

VICTORIA HUSTAD ØDEGÅRD, STUDIE NR.: 20211828

ABSTRACT

This master's thesis contains an analysis of cases where the custodial parent obstructs the contact between the child and the other parent without due cause. The thesis is based on the basic principle that a child has the right to have two parents and that the parents have a shared responsibility to protect this right.

The breakdown of relationships happens frequently in today's society, and in many cases the parents arrive at an amicable solution regarding the question of custody in a way that maintains the child's interests. However, the question must be asked: what happens in cases where the parents cannot reach such an arrangement? Parental conflicts are also a common occurrence in a relationship breakdown. Approximately 10-12 percent of all Danish divorces have a high level of conflict that can last for years after the breakup.¹ What is not shown in this statistic is the number of non-marital relationships, and therefore the number might be considerably higher.

In some cases, the conflict will escalate to the level where one parent will use the child as a weapon to harm the other parent. This is most commonly done by interrupting the contact between the child and the parent, in many cases without realizing that they are hurting what they hold most dear. According to a Danish documentary released in 2022, over 300 children lost contact with one of their parents in 2021, due to such conflicts.² What is often easily overlooked during the breakdown of the parents' relationship is therefore the conflict's effect on children. Who is responsible to protect the rights of the child, when their parents are frustrated and hurt, to such an extent that they commit custody harassment towards the other?

In recent years there has been a lot of attention around the issue of custody harassment in Denmark. In 2012³ and 2015⁴ legislation was passed containing numerous measures to prevent the issue. Furthermore, in 2019, changes were made to Danish family law with the goal of a more holistic system where the rights of the child is the main focus. Even though there are a number of good measures that in many cases will prevent custody harassment, there are still cases where the measures are proven insufficient to prevent the custodial parent from blocking visitation rights etc. It is therefore important to have a system that can eradicate the problem.

---

¹ Center for Familieudvikling. *Sammen om børnene*, s. 5.

² Bjerre, L., & TV2. (2022). *Med børnene som våben*.

³ Social- og Integrationsministeriet. (2011-12). *Lovforslag nr. L 157*.

⁴ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. 103, tillæg A*.

In this master's thesis there will, due to the reasons stated above, be conducted an analysis of the legal ramifications that exist in current Danish legislation and case law. The legal consequences include enforcement of visitation rights and that the Danish courts rule in custody, guardianship, and visitation issues, where parents can't reach an agreement. The clear ruling principle for the ruling is "the best interest of the child" in article 3 of the "Convention on the Right of the Child"⁵, which is ratified by Denmark. It has furthermore been implemented into Danish law and is the basis on which all considerations concerning the child should be conducted.

Based on the analysis of the preparatory works, legislation, and recent case law regarding custody harassment, it can be concluded that applicable law on the subject is quite clear. It is important to note that guardianship cases are highly complex, with competing considerations regarding the child's interest. Rulings regarding guardianship cases are often invasive for all parties involved, since, for example, one parent might lose their guardianship and custody of the child moved from one parent to the other. Naturally, all rulings must also be made as an assessment on the facts of the case, as well as the child's interest in a narrow scope. It is therefore not possible to formulate clear precedents that can be applied to future cases. It must also be noted that the purpose of the measures and the court's reaction is not to punish the custodial parent for their conduct, but merely to ensure that the interests of the child and the child's right of contact with both parents are not unduly infringed.

---

⁵ Social- og Indenrigsministeriet. (2019). *Familieretshusloven*. (LBK nr 766 af 07/08/2019).

INNHALDSFORTEGNELSE

Kapittel 1 – Introduksjon	4
1.1. Innledning og temaets aktualitet	4
1.2. Problemformulering	6
1.3. Avgrensning	6
1.4. Rettskildebilde og metode.....	7
Kapittel 2 – Regler på samværsområdet.....	10
2.1. Lovgivningen i et historisk perspektiv.....	10
2.1.1. Endringer i takt med familiens endrede struktur.....	10
2.1.2. Lov om umyndighet og værgemål med endringer	10
2.1.3. Lov om foreldremyndighet og samvær	11
2.1.4. Foreldreansvarsloven	12
2.1.5. Det nye familierettslige systemet.....	13
2.2. Barnets beste	14
2.2.1. Barnets beste – et rettslig utgangspunkt.....	14
2.2.2. Inkludering av barnet i vurderingen av barnets beste	15
2.3. Foreldremyndighet, bopel og samvær.....	16
2.3.1. Introduksjon	16
2.3.2. Foreldremyndighet	16
2.3.3. Bopel	18
2.3.4. Barnets rett til samvær	19
Kapittel 3 – Samværsstjikanene	21
3.1. Hva er samværsstjikanene?.....	21
3.1.1. Begrepet samværsstjikanene.....	21
3.1.2. Hvordan kan samværsstjikanene påvirke barnet?.....	23
3.2. Forebyggende tiltak mot samværsstjikanene	25
3.2.1. Introduksjon	25
3.2.2. Bopelsforelderens ferie	25
3.2.3. barnesakkyndig rådgivning og konfliktmekling	26
3.2.4. Møteplikt ved avgjørelser i foreldreansvarssaker	27
3.2.5. Automatisk erstatningsamvær	28
3.2.6. Midlertidig avgjørelse om kontaktbevarende samvær	29
3.2.7. Vilkår for samværet	30
3.2.8. Vurdering av tiltakene.....	32
Kapittel 4 – Rettslige reaksjoner mot samværsstjikanene.....	33
4.1. Introduksjon	33
4.2. Tvangsfullbyrdelse.....	33
4.2.1. Introduksjon	33
4.2.2. Særreglene om tvangsfullbyrdelse i retsplejeloven	33
4.2.3. Tvangsbøter.....	34
4.2.4. Tvangsfullbyrdelsen ved anvendelse av umiddelbar makt	36
4.3. Endring av foreldremyndighet og barnets bopel.....	39
4.3.1. Introduksjon	39
4.3.2. Uenighet i foreldreansvarssaker med samværsstjikanene.....	39
4.3.3. Hvilke momenter inngår i rettens vurdering?	41
Kapittel 5 – Konklusjon	70
Litteraturliste.....	72

KAPITTEL 1 – INTRODUKSJON

1.1. INNLEDNING OG TEMAETS AKTUALITET

I dagens samfunn forekommer det ofte at barnefamilier splittes opp, og det er mye snakk om et glansbilde hvor foreldrene evner å stå sammen om ansvaret for å sørge for stabilitet og trygghet for barna etter samlivsbruddet. Virkeligheten som skjuler seg bak kulissene er for mange barnefamilier imidlertid en helt annen. Et samlivsbrudd kan medføre konflikter mellom foreldrene og følelser av sorg, hat og mistillit. Slike konflikter og følelser kan være årsaken til at en forelder bruker sitt uskyldige barn som våpen ved å frata barnet sin rett til å se den andre forelderen. Foreldre som utøver samværssjikaner lar dermed egne vonde følelser gå på bekostning av barnet, og innser trolig ikke at det de gjør er å såre den de elsker mest.

Tall fra Danmarks statistikk i 2022 viser at 39,84 pst. av alle ekteskap ender i skilsmisse.⁶ Dette er imidlertid bare en liten andel av alle forhold som ender i samlivsbrudd, ettersom det ikke finnes tall for samlivsbrudd mellom ugifte par. Uavhengig av dette, forekommer det årlig en rekke samlivsbrudd hvor barn er involvert, og foreldrene må foreta viktige avgjørelser på vegne av barnet.⁷ Selv om foreldrene med fordel bør legge egne følelser på hyllen for å komme frem til gode løsninger som tilgodeser barnet, forekommer det mange tilfeller hvor et høyt konfliktnivå mellom foreldrene utgjør et hinder for et godt samarbeid.

I de verste tilfellene kan foreldrenes konfliktnivå være så høyt at barnet ender opp med å miste kontakten med den ene forelderen. Det fremgår av en undersøkelse av Mai Heide Ottosen et al. (2022) at 16 pst. av skilsmissebarna i undersøkelsen ikke hadde kontakt med den av foreldrene de ikke bodde fast hos i 2021.⁸ Denne avhandlingen fokuserer på tilfeller hvor barnets manglende kontakt med en av foreldrene skyldes samværssjikaner. Atferden en forelder utviser gjennom utøvelse av samværssjikaner, strider mot grunnideen om at barn har rett til to foreldre og at foreldrene har et felles ansvar for å sikre at denne retten overholdes.⁹ Samværssjikaner er følgelig et alvorlig problem som ikke kan ignoreres.

---

⁶ Danmarks Statistik. *Skilsmisser*. Dst.dk.

⁷ Børns vilkår. *Når skilsmissen er en realitet*. Børnsvilkår.dk

⁸ Ottosen, H.M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*, s. 232

⁹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.3.3.3 og 2.2.

Barnets samværsrett følger i dag av forældreansvarsloven § 19. I 2012¹⁰ og 2015¹¹ ble det innført lovendringer som omtales «chikanepakkene». Lovendringenes hovedsiktemål var å forebygge sjikane i foreldreansvarssaker. I 2019 innførtes det familierettslige system, hvor intensjonen var å skape en helhetsorientert prosess i familierettslige saker med barnet i sentrum.¹² Dette er bare noen av endringene som har medført at barnets rett til samvær står sterkt i dagens familierettslige system og i samfunnet for øvrig. Til tross for lovendringene og det økte fokuset på barnets rett til samvær, er samværssjikane fremdeles utbredt i dag.

I 2022 publiserte TV2 dokumentarserien «Med barnene som våben»¹³, som setter fokus på barn som mister kontakten med deres foreldre som følge av foreldrenes konflikt. Ifølge denne mistet over 300 barn kontakten med en av sine foreldre i 2021 som følge av en slik konflikt. I dokumentaren blir vi blant annet kjent med David som ikke har kontakt med sine to sønner på grunn av en konflikt med barnas mor, og Mai-Britt som har kjempet en 11 år lang kamp i håp om å få se sine døtre.

I boken «Uden min datter – syv års kamp for samvær»¹⁴ utgitt av Anders Wendt Jensens i 2019, skriver forfatteren om hans kamp for samvær med sin 7 år gamle datter som han aldri har sett. I juni 2022 uttalte Jensen i en artikkel at han fremdeles ikke hadde sett sin datter.¹⁵

De ovenstående eksempler viser at problemet fremdeles er høyaktuelt, hvilket også i skrivende stund kommer til syne i forbindelse med bamseutstillingsdemonstrasjoner i en rekke danske byer i 2023. Demonstrasjonen utføres i regi av den ideelle organisasjonen «For Børnenes Fremtid» som opplyser følgende på sin Facebook-side¹⁶; «Børn har ret til at se begge forældre - også selvom der er konflikt imellem dem.». Utstillingene består blant annet av plakater med utsagn som «Min far/mor laver højkonflikt så jeg ikke kan se min mor/far» og «Jeg har ikke set min mor/far i 7 mnd».

Bamseutstillingsdemonstrasjonen i Aalborg (Foto: Stine Timland). 20. mars 2023.

¹⁰ Folketinget. (2011-12). *Lovforslag nr. L 157*.

¹¹ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. 103, tillæg A*.

¹² Social- og Indenrigsministeriet. (2019). *Familieretshusloven*. (LBK nr 766 af 07/08/2019).

¹³ Bjerre, L., & TV2. (2022). *Med barnene som våben*.

¹⁴ Jensen, W.A. (2019). *Uden min datter – syv års kamp for samvær*.

¹⁵ Sommer, N. (2022). *Når livet gør ondt - Anders har aldrig set sin datter*.

¹⁶ For Børnenes Fremtid. (lest 22. mars 2023). Facebook.

1.2. PROBLEMFORMULERING

Avhandlingen omfatter en analyse av samværssjikanene i foreldreansvarssaker. Avhandlingens formål er å skape en bred forståelse av hva samværssjikanene innebærer, og avdekke dagens rettstilstand i saker hvor det foreligger utøvelse av samværssjikanene. Det tas derfor sikte på å besvare følgende spørsmål løpende:

1. Når foreligger det samværssjikanene?
2. Hvilke tiltak kan iverksettes for å forebygge forekomst av samværssjikanene?
3. Hvilke rettslige reaksjoner kan utøvelse av samværssjikanene medføre?
4. Hvilke momenter inngår i rettens vurdering av barnets beste i foreldreansvarssaker med samværssjikanene, hvor retten skal ta stilling til spørsmål om foreldremyndighet, barnets bopel og samvær? Og hvordan vektlegger retten de aktuelle momentene?

De underordnede problemstillingene har til formål å sikre en grundig gjennomgang av utfordringene som kan oppstå ved utøvelse av samværssjikanene, med henblikk på å fastsette rettstilstanden på området.

1.3. AVGRENSNING

Med henblikk på å besvare avhandlingens problemstilling så grundig som mulig, er det nødvendig å foreta visse avgrensninger.

Avhandlingen er begrenset til å omhandle barnets rett til kontakt med begge foreldre når foreldrene ikke bor sammen. Det avgrenses derfor mot samvær med andre enn foreldrene etter fal. §§ 20 og 20 a. Det avgrenses videre mot foreldrenes samvær med barn som er anbragt utenfor hjemmet, jf. fal. § 24. Dette er begrunnet i at det fokuseres på foreldreansvarsloven samt utvalgte bestemmelser i retsplejeloven, og det ses derfor ikke hen til spesiallover som lov om social service.

Fokuset er rettet mot tilfeller hvor det foreligger konflikter mellom foreldrene, og hvor foreldrene ikke kan komme til enighet angående spørsmål i foreldreansvarssaker. Tilfeller hvor foreldrene kommer til enighet behandles derfor kun overordnet. I avhandlingen foretas det

derfor en gjennomgang av rettskildene på området som er knyttet til konflikter og uenighet mellom foreldrene hvor de må søke bistand hos de familierettslige myndighetene.

Det fokuseres også alene på tilfeller hvor bopelsforelderen ikke utleverer barnet til samvær, og det redegjøres derfor ikke for tilfeller hvor en samværsforelder ikke tilbakeleverer barnet til bopelsforelderen etter et endt samvær. Dette får særlig betydning i forbindelse med kapittel 4., angående rettslige reaksjoner mot samværsstjikaner, hvor det kun foretas en analyse av tvangsfullbyrdelsessaker hvor barnet ikke utleveres til samvær.

Det tas heller ikke stilling til problemstillinger vedrørende omfanget av samværet, men det ses hen til hvilke vilkår som kan fastsettes for samværet i forbindelse med hvordan samværsstjikaner kan forebygges.

Avhandlingen tar utgangspunkt i nasjonal rett med henblikk på å foreta en grundig analyse av gjeldende rett i Danmark. Det henvises kun i begrenset omfang internasjonal rett, herunder utvalgte bestemmelser i FNs konvensjon om barnets rettigheter¹⁷ (heretter: FNs barnekonvensjon) i forbindelse med fremstillingen av begrepet *barnets beste*. Det henvises også til norsk rett ved avklaringen av begrepet *samværsstjikaner*.

1.4. RETTSKILDEBILDE OG METODE

Ved analysen av avhandlingens problemformulering anvendes den rettsdogmatiske metode. Formålet ved anvendelse av den rettsdogmatiske metode i denne avhandlingen, er å beskrive gjeldende rett (de lege lata) for tilfeller av samværsstjikaner i Danmark i dag.¹⁸ Den alminnelige rettskildelæren anvendes som grunnlag for analysen, og det tas utgangspunkt i vedtatte lover, bekendtgørelser, veiledninger, sentrale forarbeider, rettspraksis, og juridisk litteratur. Det redegjøres i det følgende for de rettskildene som anvendes i dette prosjektet for å besvare avhandlingens problemformulering.

Relevant nasjonal lovgivning på området anvendes, herunder forældreansvarsloven (fal.), og retsplejeloven (rpl.). Lov er en anerkjent rettskilde, og dens autoritet stammer fra Grunnlovens

---

¹⁷ Udenrigsministeriet. (1992). *Børnekonventionen FN*. (BKI nr. 6 af 16/01/1992).

¹⁸ Carsten Munk-Hansen. (2022). *Retsvidenskabsteori*, s. 211.

§ 3. Det vises også til enkeltbestemmelser i FNs barnekonvensjon, hvilket er en internasjonal avtale om barnets rettigheter som ble ratifisert av Danmark i 1991. Danmark har ikke inkorporert konvensjonen, men plikter å fremme, beskytte og vedta lovgivning i overensstemmelse med konvensjonen.¹⁹

Forældreansvarsvejledningen anvendes i avhandlingen med henblikk på å oppnå en bedre forståelse av hvilke momenter de familierettslige myndighetene kan tillegge vekt ved avgjørelser i foreldreansvarssaker. Veiledninger anses ikke som rettskilder, og er derfor ikke juridisk bindende for retten, men har likevel betydning i forbindelse med de øvrige familierettslige myndighetenes behandling i foreldreansvarssaker.²⁰ I denne avhandlingen bidrar også anvendelse av forældreansvarsvejledningen til å skape en dypere forståelse for de ulike lovbestemmelsene i forældreansvarsloven.

Videre vil forarbeidene til forældreansvarsloven, herunder forældreansvarsvejledningen, anvendes som tolkningsbidrag. Lovforarbeider har avledet autoritet fra lov, og har til formål å begrunne ønsket for gjennomførelsen av en lov og å forklare meningen med lovens enkeltbestemmelser.²¹ Lovforarbeidenes rettskildeværdi er omstridt ved at det foreligger ulike oppfatninger av hvor stor juridisk betydning de kan tillegges. Forarbeider kan likevel, hvilket er tilfellet i denne avhandlingen, anvendes med henblikk på å oppnå en bredere og mer tydelig forståelse av lovens bestemmelser.²²

Rettsavgjørelser anses som en viktig rettskilde, og det er domstolene som treffer avgjørelser i saker etter loven.²³ Domstolene utøver lovfortolkende og rettskapende virksomhet,²⁴ og domstolenes autoritet kan utledes av Grunnloven § 3. Rettspraksis er en legitim rettskilde ved fastleggelsen av gjeldende rett på bakgrunn av likhetsprinsippet om at like saker skal behandles likt, hvilket medfører at avsagte dommer gir uttrykk for rettsstilstanden.²⁵ I avhandlingen anvendes derfor relevant rettspraksis fra de nasjonale domstolene, herunder byretten, landsretten og Høyesterett. Høyesterettspraksis har særlig høy rettskildeværdi ut fra prinsippet

---

¹⁹ Børnerådet. *Børnekonventionen er fundamentet for Børnerådets arbejde.*

²⁰ Munk-Hansen, C. (2018). *Retsvidenskabsteori*, s. 341

²¹ Blume, P. (2020). *Rettsystemet og juridisk metode*, s. 189

²² Blume, P. (2020). *Rettsystemet og juridisk metode*, s. 189

²³ Blume, P. (2020). *Rettsystemet og juridisk metode*, 190

²⁴ Munk-Hansen, C. (2021). *Den juridiske løsning*, s. 65

²⁵ Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori*, s. 332.

om *lex superior*.²⁶ Det har imidlertid til dags dato vært svært få saker om samværssjikanene til behandling i Høyesterett. Avhandlingen behandler derfor også en rekke avgjørelser fra landsretten og byretten.

I avhandlingen anvendes også rettslitteratur som tolkningsbidrag. Rettslitteratur mangler legitimitet for å utgjøre en rettskilde ettersom litteraturen kan være preget av forfatterens personlige meninger, verdier og oppfatninger av rettstilstanden.²⁷ Rettslitteratur vil derfor i denne avhandlingen anvendes som et supplement til de øvrige legitime rettskilder, som lov for å oppnå bedre forståelse av rettsområdet, og ulike begreper som anvendes i rettskildene.

Det anvendes også resultater fra ulike undersøkelser, forskning og statistikk. Dette er ikke juridiske rettskilder, og anvendes derfor kun for å oppnå forståelse for emnets aktualitet og viktighet.

I avhandlingens kapittel 2 anvendes den rettshistoriske metode i en fremstilling av den historiske lovgivningsmessige utviklingen på området for samværssjikanene.²⁸ Fremstillingens formål er å introdusere prosjektet ved å se hen til hvordan håndhevelsen av samværssjikanene har endret seg frem til i dag. Hensikten er å bidra til en bredere forståelse av emnets aktualitet og viktighet.

Norsk rett inkluderes i avhandlingens kap. 3.1.1. med henblikk på å foreta en bekreftende avklaring av begrepet samværssjikanene. Danmark og Norge har historisk sett hatt et nært samarbeid i forbindelse med lovgivning, idet Norge lå under dansk styre i over 400 år.²⁹ Det danske og norske rettssystemet er konstruert omkring tilsvarende forutsetninger og rettssikkerhetsmessige hensyn. Det vil derfor foretas anvendelse av relevant norsk lov, herunder barnelova, lovens forarbeider og relevant rettspraksis fra de norske domstolene, men i meget sparsomt omfang.

---

²⁶ Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori*, s. 327.

²⁷ Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori*, s. 397-398

²⁸ Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori*, s. 74

²⁹ Weidling, R.T. et al. *Norge under dansk styre - 1537-1814*.

KAPITTEL 2 – REGLER PÅ SAMVÆRSOMRÅDET

2.1. LOVGIVNINGEN I ET HISTORISK PERSPEKTIV

2.1.1. ENDRINGER I TAKT MED FAMILIENS ENDREDE STRUKTUR

De gjeldende reglene for samvær finnes i foreldreansvarsloven³⁰, som trådte i kraft den 1. oktober 2007. For å forstå innholdet av dagens rettstilstand, er det relevant å se tilbake på tidligere lovgivning. Reglene for samvær er endret i takt med utviklingen i samfunnet, hvilket er en nødvendig forutsetning for å danne et tidssvarende lovverk. I det følgende foretas det et historisk tilbakeblikk på samværsreglene og hvordan disse har endret seg gjennom tidene.

2.1.2. LOV OM UMYNDIGHED OG VÆRGEMÅL MED ENDRINGER

Inntil 1922 hadde foreldre uten foreldremyndigheten over et barn ingen formell rett til samvær med sine barn. Utgangspunktet i lovgivningen var at mor hadde foreldremyndigheten alene, med mindre foreldrene var gift ettersom ekteskap medførte felles foreldremyndighet over felles barn.³¹ Den felles foreldremyndigheten ble derfor opphevet og tillagt moren ved skilsmisse. Foreldrene kunne imidlertid avtale seg imellom at faren kunne ha samvær med barnet, hvilket ofte ble avtalt som en besøksrett for den som mistet del i foreldremyndigheten.³²

Samværsretten ble innført i lovgivningen i 1922³³, og var en rett for den som ikke hadde foreldremyndighet, med mindre særlige omstendigheter talte imot.

Frem til 1937 gjaldt samværsretten kun for fedre av barn født i ekteskapet. I forbindelse med vedtakelsen av den danske børnelov i 1937³⁴, ble spørsmålet om samvær med barn som var født utenfor ekteskapet satt på agendaen. Holdningen i loven var at barn hadde de samme rettighetene uavhengig av om de var født i eller utenfor et ekteskap. Selv om det forelå en

---

³⁰ Folketinget. (2007). *Foreldreansvarsloven*. (Lov nr. 499 af 6/6/2007).

³¹ Justisministeriet. (1985). *Bekendtgørelse af Myndighedsloven*. (LBK nr. 443 af 03/10/1985), § 24.

³² Jappe, E. (2005). *Foreldremyndighed og samvær*, s.11

³³ Justisministeriet. (1922). *Lov om Umyndighed og Værgemaal*. (Lov nr. 277 af 30/6/1922)

³⁴ Justisministeriet. (1937). *Lov om børn uden for ægteskab*. (Lov nr. 131 af 7/5/1937).

holdningsendring på området, var denne fremdeles ikke kommet så langt at en far til et barn født utenfor ekteskap skulle ha en formell rett til å se sitt barn. En av grunnene til dette var at det forelå en frykt for at det kunne ødelegge morens mulighet til å stifte ny familie.³⁵

Først ved en lovendring av myndighedsloven i 1969³⁶ fikk fedre til barn født utenfor ekteskap samværsrett med sine barn. En forutsetning for samværsretten var at samværet var forenlig med barnets beste og at det forelå særlige omstendigheter som talte for en samværsordning, herunder at faren hadde hatt en forbindelse til barnet.³⁷ Lovgivningens innhold og utforming på denne tiden viser at retten til samvær ikke var en ubetinget rett, men en ordning som kunne fastsettes. Samværsretten ble i praksis meget strengt administrert, ettersom en ugift far kun hadde rett til samvær med sitt barn dersom han og barnets mor hadde bodd sammen med barnet i minst ett år.³⁸

Ved lovendringen av myndighedsloven i 1978³⁹ fikk far en umiddelbart rett til samvær, men fortsatt med den samme forutsetning om at særlige krav måtte være oppfylt, herunder samme ettårsregel som tidligere. Den særlige regelen for ugifte fedre ble i 1985 opphevet,⁴⁰ og etter dette gjaldt i prinsippet samme samværsregel for alle. Ved fastsettelse av samvær skulle det nå blant annet tas hensyn til farens forbindelse med barnet hittil, og samvær kunne fastsettes dersom partene hadde utvist vilje til å etablere et langt samliv, for eksempel ved å gifte seg, kjøpe felles bolig eller bo sammen i en lengre periode.⁴¹

2.1.3. LOV OM FORÆLDREMYNDIGHED OG SAMVÆR

Den 1. januar 1996 trådte nye regler i kraft i lov om forældremyndighed og samvær.⁴² Bak lovendringene lå et ønske om å gjøre reglene på området mer tidssvarende, slik at de kunne samsvare med utviklingen i samfunnet. De nye reglene skulle sikre barnet kontakt med begge foreldre, også utenfor samboerskap hvor kravet om fars forbindelse til barnet opphørte. Dette innebar at det kunne fastsettes samvær mellom barn og far, selv om far ikke hadde hatt et langt

---

³⁵ Jappe, E. (2005). *Forældremyndighed og samvær*, s.11

³⁶ Justisministeriet. (1969). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 257 af 4/6/1969), § 27, stk. 2.

³⁷ Jappe, E. (2005). *Forældremyndighed og samvær*, s.11

³⁸ Jappe, E. (2005). *Forældremyndighed og samvær*, s.11

³⁹ Justisministeriet. (1978). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 244 af 8/6/1978).

⁴⁰ Justisministeriet. (1985). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 230 af 20/6/1985).

⁴¹ Bille, A. (1997). *Samvær og forældremyndighed i historisk belysning*. (U.1997B.408), s. 413.

⁴² Justisministeriet. (1995). *Lov om forældremyndighed og samvær*. (Lov nr. 387 af 14/06/1995).

samliv med mor.⁴³ Samvær kunne fremdeles nektes eller oppheves, men det krevde mer tungtveiende grunner.

Ved lovforslaget i 2002 skulle det være mindre komplisert å inngå avtaler om felles foreldremyndighet, og barnets rolle skulle vesentlig styrkes og fremheves.⁴⁴ Fra 1. juli 2002 ble det derfor mulig for ugifte foreldre å få automatisk felles foreldremyndighet, samtidig med at deres barn ble registrert. Ved lovendringen ble barnet hørt i langt høyere grad enn tidligere i forbindelse med myndighetenes avgjørelser i foreldreansvarssaker. Det ble også innført lovbestemmelse om at barn under 12 år skal høres i foreldreansvarssaker, såfremt barnets alder og modenhet, samt sakens omstendigheter for øvrig tilsier at det er nødvendig.⁴⁵ Det ble i tillegg innført tilbud om barnesakkyndig rådgivning, samt opprettet barnegrupper.⁴⁶

Ved lovforslaget i 2004 var det fokus på at foreldrene i høyere grad selv skal ta ansvar for gjennomføringen av samvær, herunder med bistand i form av barnesakkyndig rådgivning og konfliktmekling.⁴⁷ Hensikten var å tilrettelegge for at foreldrene selv kunne komme frem til løsninger på eventuelle utfordringer. Den 1. oktober 2004 ble det innført nye regler om endring av samvær, hvilket innebar at foreldrene ikke lenger kunne anmode myndighetene om å ta stilling til detaljerte samværsspørsmål.⁴⁸

2.1.4. FORÆLDREANSVARSLOVEN

I 2005 ble det besluttet å nedsette «Udvalget om forældremyndighed og samvær», som skulle vurdere hvorvidt reglene om foreldremyndighet og samvær var tidssvarende, og om de i tilstrekkelig grad ivaretok barnets interesser og behov. I utvalgets betenkning⁴⁹ over forslag til forældreansvarsloven⁵⁰ fremheves det at det bærende elementet i lovforslaget er barnets rett til kontakt med begge foreldrene fremfor foreldrenes rett til kontakt med barnet. Utvalget bemerket også at foreldrene har et felles ansvar overfor barnet, uavhengig av om samlivet mellom dem er opphevet eller ikke. Videre var utvalgets oppfattelse at det er ved å skape

---

⁴³ Bille, A. (1997). *Samvær og forældremyndighed i historisk belysning*. (U.1997B.408), s. 413.

⁴⁴ Folketinget. (2002). *Forslag til lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær*. (2002/1 LSF 115).

⁴⁵ Justisministeriet. (2001). *Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love*. (Lov nr. 461 af 07/06/2001).

⁴⁶ Udvalget om Forældremyndighed og Samvær. (2006). *Barnets perspektiv*. (Betekning nr. 1475.), s. 11.

⁴⁷ Justisministeriet. (2004). *Lovforslag nr. L 179*

⁴⁸ Udvalget om Forældremyndighed og Samvær. (2006). *Barnets perspektiv*. (Betekning nr. 1475.), s. 11.

⁴⁹ Folketinget. (2006-07). *Betekning over lovforslag nr. L 133*, s. 2

⁵⁰ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*.

rammer for et likeverdig samarbeid mellom foreldre, hvor begge deltar i barnets liv og beslutninger omkring barnet, at barnets beste blir tilgodesett.⁵¹

Det forekom en rekke endringer for reglene om samvær i 2007. Intensjonen og formålet med endringene var å rette større fokus på at familiene på egen hånd kunne finne egnede og samlede løsninger på de utfordringer som kan oppstå etter en skilsmisse eller et samlivsbrudd.⁵² Den 1. januar 2007 trådte den familierettslige strukturreformen i kraft, som blant annet medførte at foreldreansvarssaker skulle starte i Statsforvaltningen for å skape én felles inngang for borgerne. Forældreansvarsloven⁵³ trådte i kraft den 1. oktober 2007, hvor det ble presisert at det er barnet som har rett til samvær, og at foreldrene har et felles ansvar for å samarbeide omkring barnet.

Det ble foretatt løpende evalueringer av forældreansvarsloven etter at loven trådte i kraft. En evaluering av særlig interesse er rapporten «Evaluering af forældreansvarsloven»⁵⁴. I evalueringen ble det tatt opp flere overordnede temaer, herunder blant annet samværssjikanene. Som en følge av evalueringen ble det fremsatt forslag om endringer av forældreansvarsloven, som ble omtalt «chikanepakken». Ved lovforslaget i 2012 var fokuset rettet mot å styrke barnets perspektiv i foreldreansvarssaker. Videre ble foreldrenes ansvar overfor barnet fremhevet, og det ble presisert at samvær fremover skulle fastsettes ut fra en konkret vurdering av barnets beste.⁵⁵ Ved lovforslaget i 2015 ble det fastsatt nye bestemmelser for imøtegåelse av sjikaneutfordringer.^{56 57}

2.1.5. DET NYE FAMILIERETTSLIGE SYSTEMET

Den 1. april 2019 trådte det nåværende familierettslige systemet i kraft, hvor intensjonen var å skape en samlet og helhetsorientert prosess for familiene, med barnet i sentrum.⁵⁸ Familieretshuset og familieretten ble etablert som nye familierettslige myndigheter med et nært

---

⁵¹ Folketinget. (2006-07). *Betænkning over lovforslag nr. L 133*, s. 2

⁵² Familiestyrelsen. (2011). *Evaluering av forældreansvarsloven*, s. 7 og 8.

⁵³ Folketinget. (2007). *Forældreansvarsloven*. (Lov nr. 499 af 6/6/2007).

⁵⁴ Familiestyrelsen. (2011). *Evaluering av forældreansvarsloven*, s. 7 og 8.

⁵⁵ Social- og Integrationsministeriet. (2011-12). *Lovforslag nr. L 157*.

⁵⁶ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. 103, tillæg A*.

⁵⁷ Se specialets kap. 3.3.3.

⁵⁸ Social- og Indenrigsministeriet. (2019). *Familieretshusloven*. (LBK nr 766 af 07/08/2019).

samarbeid, hvor de mest inngripende avgjørelsene treffes av familieretten.⁵⁹ I tillegg ble det etablert en barneenhet hvor en av hovedoppgavene er å støtte og følge opp barna i familieretten. I enheten sørger sakkyndige for at barnet involveres tidlig i saken på en så skånsom måte som mulig, og det er et siktemål at barnet kun skal behøve å forholde seg til én voksen i systemet.⁶⁰

2.2. BARNETS BESTE

2.2.1. BARNETS BESTE – ET RETTSLIG UTGANGSPUNKT

Barnets beste er et rettslig prinsipp som anvendes gjennomgående i konvensjoner, lover, forarbeider og rettspraksis. Det kan ikke utledes et konkret innhold av begrepets ordlyd, og det fremgår heller ingen direkte definisjon av barnets beste i loven.

Det fremgår av forældreansvarslovens forarbeider at «der næppe findes en klar og entydig definition af begrebet, men snarere forskellige opfattelser, hensigter og interessemodsætninger – og opfattelsen af, hvad der er bedst for barnet, er dynamisk og vil ændre sig over tid.»⁶¹ Dette tilsier at det alltid skal foretas en konkret helhetsvurdering ved vurderingen av barnets beste hvor det tas hensyn til det pågjeldende barnets samlede situasjon.⁶²

Prinsippet om barnets beste har til hensikt å sørge for at barnets interesser ivaretas i avgjørelser som tas på vegne av dem. Viktigheten av et slikt utgangspunkt er nettopp at det ikke er barnet selv som treffer avgjørelsene, men de fattes for dem. Alle som treffer avgjørelser på vegne av et barn, herunder barnets foreldre og de familierettslige myndigheter, skal derfor alltid ta utgangspunkt i hva som er til barnets beste i den konkrete saken.⁶³

Det fremgår av fal. § 1 at hensynet til barnets beste og barnets rett til trivsel og beskyttelse skal komme først i alle forhold som omfattes av loven. Bestemmelsen suppleres av fal. § 4, hvor det fremkommer at alle avgjørelser etter loven skal treffes ut fra barnets beste. Bestemmelsene i §§ 1 og 4 tar utgangspunkt i barnekonvensjonen art. 3. Ifølge barnekonvensjonen art. 3, skal

---

⁵⁹ Familieretshuset. (2019-2020). *Rapport om det familieretlige system og samarbejdet mellem familieretterne og Familieretshuset*, s. 3.

⁶⁰ Familieretshuset. (2019-2020). *Rapport om det familieretlige system og samarbejdet mellem familieretterne og Familieretshuset*, s. 9.

⁶¹ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4483

⁶² Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 2.1.

⁶³ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 2.1.

barnets beste komme først ved alle foranstaltninger som angår barnet. Hensynet til barnets beste er følgelig det altoverveiende utgangspunktet for alle vurderinger og avgjørelser etter foreldreansvarsloven.

2.2.2. INKLUDERING AV BARNET I VURDERINGEN AV BARNETS BESTE

Det er utfordrende å avdekke barnets behov uten å inkludere barnets egne synspunkter. Det følger derfor av fal. § 5 at det skal tas hensyn til barnets egne synspunkter i alle forhold som angår barnet, og at dette skal gjøres i henhold til barnets alder og modenhet. Bestemmelsen understreker at barn alltid bør ha mulighet til å komme til orde om forhold som angår dem.⁶⁴ Det fremheves i fal. § 5 at barnets synspunkt skal tillegges vekt ved avgjørelsen av hva som er barnets beste. Hvor mye vekt dette skal tillegges avgjøres i det konkrete tilfellet.⁶⁵

Foreldreansvarsloven § 5 er inspirert av barnekonvensjonen art. 12, om barnets rett til å bli hørt gjennom å gi uttrykk for sine meninger, og kravet om at barnets synspunkter skal respekteres i overensstemmelse med barnets alder og modenhet. Det foreligger ikke en aldersgrense for når barnet skal inkluderes i saken, ettersom det vil avhenge av det enkelte barnets alder og modenhet. Ifølge foreldreansvarsveiledningen skal inkludering av barnet foregå på en måte som er så skånsom som mulig for barnet.⁶⁶

Videre fremgår det av fal. § 34 at barnet skal «inndrages» i foreldreansvarssaker, slik at barnets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til uttrykk. Bestemmelsen skal sees i sammenheng med § 5, hvilket innebærer at det ikke foreligger en aldersgrense for når barnet skal inkluderes i saken. Inkludering av barnet kan skje ved samtaler med barnet, barnesakkyndige undersøkelser, eller på andre måter som belyser barnets perspektiv, jf. § 34, stk. 1. Ifølge stk. 2 gjelder forpliktelsen imidlertid ikke dersom det må antas å være til skade for barnet, eller det etter sakens omstendigheter anses unødvendig. Det er viktig å bemerke at det er det frivillig for barnet å selv bidra til å belyse eget perspektiv.⁶⁷

Barnets sentrale rolle kommer også til uttrykk ved at barnet er i fokus i behandlingen av saken

---

⁶⁴ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133*, s. 4483.

⁶⁵ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133*, s. 4483.

⁶⁶ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Foreldreansvarsveiledningen*, pkt. 2.1.

⁶⁷ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133*, s. 4507.

gjennom oppbyggingen av det familierettslige systemet. Som et ledd i styrkingen av barnets perspektiv, gir fal. § 35 barn som har fylt 10 år mulighet for å anmode Familieretshuset om å innkalle foreldrene til et møte, hvor de sammen kan drøfte problemstillinger angående foreldremyndighet, barnets bopel eller samvær. Fal. § 35 understreker følgelig barnets grunnleggende rett til å bli hørt i saker som berører barnets liv. Bestemmelsen gir imidlertid ikke barnet en partsstatus i saken, da det kun er barnets foreldre som anses som parter i saken.

2.3. FORELDREMYNDIGHET, BOPEL OG SAMVÆR

2.3.1. INTRODUKSJON

Forældreansvarsloven omfatter grunnideen om at barnet har rett til to foreldre som sammen skal ta ansvar for barnet. Ansvaret omfatter blant annet at foreldrene skal verne om barnet og samarbeide om viktige beslutninger vedrørende barnet, til barnets beste.⁶⁸ Samværsretten har til hensikt å sikre at barnets kontakt med begge foreldre bevares etter et samlivsbrudd. Fal. § 19 fastsetter derfor en rett for barnet til samvær med den forelderen barnet ikke har bopel hos. Samværsretten er en del av barnefordelingen som omfatter foreldremyndighet, barnets bopel og samvær. Samlet omtales slike saker som foreldreansvarssaker.⁶⁹ I det følgende foretas en fremstilling av gjeldende overordnede regler omkring foreldremyndighet, bopel og samvær.

2.3.2. FORELDREMYNDIGHET

Det å bringe et barn til verden medfører et ansvar overfor barnet, hvilket tilfaller barnets foreldre. Foreldrene har derfor fra barnets fødsel som utgangspunkt et felles ansvar for å ta seg av barnet, herunder sørge for at barnet får en god oppvekst med omsorg, respekt, beskyttelse og kjærlighet, samt at barnets grunnleggende behov for mat, klær, husrom mv. dekkes, jf. fal. § 2. Barn er i praksis et livslangt ansvar, men ansvaret består juridisk sett som utgangspunkt frem til barnet er 18 år, jf. fal. § 1a.

Forældreansvarsloven regulerer foreldrenes ansvar overfor barnet, hvilket omfatter det grunnleggende prinsippet om at alle avgjørelser som treffes på vegne av barnet skal tas basert

---

⁶⁸ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 137, tillæg A*, s. 9.

⁶⁹ Folketinget. (2020-21). *Lovforslag nr. L 15, tillæg A*, s. 3.

på hva som anses å være til barnets beste, jf. fal. § 4. Foreldrenes ansvar overfor barnet består selvsagt også etter et samlivsbrudd. Det foreligger imidlertid noen juridiske og praktiske faktorer som får betydning når foreldrene ikke lenger bor sammen. Foreldremyndigheten er en av disse, og knytter seg blant annet til hvilke “beslutningsbeføyelser” foreldrene har overfor barnet.

Det klare utgangspunktet ifølge fal. § 8, er at felles foreldremyndighet består etter at foreldrene går fra hverandre, såfremt de hadde felles foreldremyndighet forut for samlivsbruddet. Fal. §§ 6, 7 og 9 fremsetter betingelsene for felles foreldremyndighet. Foreldrene har ifølge fal. § 6 felles foreldremyndighet dersom de var gift ved barnets fødsel. Felles foreldremyndighet ved samboerskap krever anerkjennelse eller avgjørelse om at mannen eller kvinnen er henholdsvis far eller medmor til barnet samt at foreldrene har bodd sammen de siste 10 månedene før barnets fødsel, jf. fal. § 7. Felles foreldremyndighet kan også oppnås ved avtale mellom foreldrene som skal “anmeldes” til Familieretshuset for å være gyldig, jf. fal. § 9.

Selv om utgangspunktet er felles foreldremyndighet såfremt de ovenstående betingelser er oppfylt, kan også en av foreldrene ha foreldremyndigheten alene (eneforeldremyndighet⁷⁰). Ifølge fal. § 10, kan det inngås avtale mellom foreldre som har felles foreldremyndighet, men som ikke er samboere, om at en av dem skal ha foreldremyndigheten alene. Avtalen er imidlertid ikke gyldig dersom den er inngått før barnets fødsel, eller er betinget eller tidsbegrenset, jf. fal. § 10 a. Foreldrene kan også i henhold til fal. § 13 inngå avtale om at foreldremyndigheten skal overføres fra den ene forelder til den andre. Videre kan en forelder også tilkjennes eneforeldremyndighet ved avgjørelse, jf. fal. §§ 11 og 14.

Foreldremyndigheten har ingen umiddelbar tilknytning til samvær ettersom det kan fastsettes samvær selv om samværsforelder ikke har del i foreldremyndigheten. Foreldremyndigheten har imidlertid betydning for hvilke “beslutningsbeføyelser” foreldrene har overfor barnet. Ifølge fal. § 3 avhenger kompetansen til å foreta beslutninger angående barnets forhold av hvem som har foreldremyndighet, hvem som har bopel for barnet, og hvem som er samværsforelder. Det fremgår av bestemmelsen at dersom foreldrene har felles foreldremyndighet, krever vesentlige beslutninger om barnets forhold enighet mellom foreldrene.

---

⁷⁰ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.2.

Forældreansvarsvejledningen oppstiller en liste over hvilke beslutninger foreldrene kan fatte i fellesskap ved felles foreldremyndighet, og hvilke som tilligger henholdsvis bopelsforelderen og samværsforelderen.⁷¹ Foreldre med felles foreldremyndighet kan sammen treffe beslutninger om blant annet barnets navn, vesentlig medisinsk behandling, risikobetont fritidsaktivitet, flytting til utlandet og pass.⁷² Bopelsforelderen kan foreta beslutninger angående direkte daglig omsorg, daginstitusjon, flytting innenlands, barnesakkyndig rådgivning mv., mens samværsforelderen kan treffe avgjørelser i tilknytning til samværet, herunder daglig omsorg og fritidsaktiviteter.⁷³ Hvem av foreldrene som treffer de dagligdags beslutningene, avhenger av hvem barnet oppholder seg hos på tidspunktet for avgjørelsen, og som dermed er nærmest til å treffe den.⁷⁴

2.3.3. BOPEL

Reglene for barnets bopel fremgår av fal. kapittel 3.⁷⁵ Når foreldrene etter et samlivsbrudd skal komme fram til en løsning angående barnets bopel, kan de enten beslutte at barnet skal bo fast hos den ene forelderen og ha samvær med den andre, eller at barnet skal bo omtrent like mye hos begge foreldrene. Sistnevnte, som er regulert i fal. § 18 a, omtales *delt bosted* eller *deleordning*, og tilsvarende omkring en 50/50- eller 60/40-ordning.⁷⁶

Ifølge undersøkelsen «Børn og Unge i Danmark» fra 2022, har andelen skilsmissebarn som er omfattet av deleordninger gjennomgått en kraftig økning fra 15 pst. i 2009 til 41 pst. i 2021.⁷⁷ En deleordning er imidlertid ikke det beste alternativet for alle familier. Det kan blant annet være av hensyn til stabilitet for barnet, eller at barnet ikke ønsker å flytte fra barndomshjemmet sitt.⁷⁸ I andre tilfeller kan en deleordning være uaktuell på bakgrunn av en konflikt mellom foreldrene, hvilket blant annet kan oppstå på grunn av ulike oppfatninger om barnets oppdragelse og barnets beste generelt. Det er også en forutsetning for å være bopelsforelder, at forelderen har foreldremyndighet over barnet.⁷⁹

---

⁷¹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.1.1.

⁷² Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.1.1.

⁷³ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.1.1.

⁷⁴ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.1.1.

⁷⁵ Se specialets kap. 3.4.2.

⁷⁶ Ottosen, H.M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*, s. 299.

⁷⁷ Ottosen, H.M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*, s. 231-232.

⁷⁸ Adolphsen, C. (2022). *Lærebog i familieret*, s. 65

⁷⁹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 4.2.

Beslutningen om barnets bopel skal, som alle avgjørelser etter forældreansvarsloven, treffes på bakgrunn av en vurdering av barnets beste. I tilfeller hvor det foreligger en konflikt mellom foreldrene, vil det kunne være vanskelig å foreta en slik avgjørelse fordi de ikke kan komme til enighet om hva som er det beste for deres barn.⁸⁰ Barnefordelingssaker kan derfor hurtig utvikle seg til en konflikt, eller til og med en kamp, om hvem som skal ha barnet mest.⁸¹ Selv om det i teorien kan lyde enkelt at spørsmålet om bopel og samvær skal avgjøres ut fra en vurdering av hva som er barnets beste, er det følgelig ikke like enkelt i praksis.⁸²

2.3.4. BARNETS RETT TIL SAMVÆR

Barnets rett til kontakt med begge foreldre er et viktig utgangspunkt som er hjemlet i fal. § 19. Ifølge bestemmelsen søkes barnets kontakt med begge foreldrene bevart ved at barnet har rett til samvær med den forelder barnet ikke har bopel hos, jf. fal. § 19, stk. 1. Det fremgår direkte av bestemmelsens stk. 2, at foreldrene har et felles ansvar for å sørge for at samværet gjennomføres, og for transporten i forbindelse med samværet. Ifølge stk. 3, er det den forelder som barnet ikke har bopel hos, som kan anmode om samvær. Bakgrunnen for dette er at det ikke kan fastsettes samvær mot vedkommende forelders ønske, og at samværet skal være et uttrykk for forelderens vilje og ønske om kontakt med barnet.⁸³ Videre fremgår det av bestemmelsens stk. 4, at dersom barnet ikke har samvær, eller det kun er samvær i ytterst begrenset omfang, kan bopelsforelder anmode Familieretshuset om å innkalle den andre forelder til et møte angående samværet.

Samværsretten gir dermed barnet mulighet til å bevare kontakten med begge sine foreldre etter et samlivsbrudd. Barnets rett til samvær er bygget på en formodning om at det er til barnets beste å ha jevn og god kontakt med begge foreldre.⁸⁴ Dette kan blant annet utledes av en svensk forskningsstudie fra 2019, som konkluderer med at kontakt med begge foreldre i dagliglivet har en positiv effekt på barnets mentale helse.⁸⁵ Samværsretten bidrar også til opprettholdelse av en nær og givende relasjon mellom barnet og foreldrene,⁸⁶ og kan i mange tilfeller være med

---

⁸⁰ Ottosen, H.M. et al. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet*. s 15.

⁸¹ Ottosen, H.M. et al. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet*. s. 20.

⁸² Se specialets kap. 4.3.2

⁸³ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.

⁸⁴ Folketinget. (2018-19). Lovforslag nr. L 137, tillæg A, s. 9.

⁸⁵ Bergström, M. et al. (2014). *Mental Health in Swedish Children living in joint physical custody and their parents' life satisfaction*. s. 438.

⁸⁶ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.

på å sørge for stabilitet og trygghet i en tid med store forandringer i barnets liv.⁸⁷ Selv om det er barnet som har rett til samvær, er det samtidig også viktig at den forelderen som ikke har bosted for barnet, får bruke tid sammen med barnet sitt. Dette understøttes av den norske ph.d.-avhandlingen «Skilte fedre» av Knut Oftung, hvor det kan utledes at en viktig forutsetning for at barnet skal trives under samværet, er at også foreldrene opplever samværet som noe positivt.⁸⁸

Samvær er følgelig viktig for både barn og foreldre etter et samlivsbrudd. Samvær må imidlertid være til barnets beste dersom samvær skal fastsettes, jf. fal. §§ 1 og 4. Videre skal fastsettelse av samvær ifølge fal. § 21, stk. 2 foretas ut fra en konkret vurdering av barnets forhold. Fastsettelse av samvær kan også avslås, og en avtale eller avgjørelse om samvær kan endres eller oppheves, jf. bestemmelsens stk. 3. Eksempelvis kan barnets kontakt med samværsforelderen avskjæres dersom forelderen har utøvet vold mot barnet eller bopelsforelderen.⁸⁹

Det er viktig å bemerke at det ikke er hyppigheten av kontakten mellom barn og foreldre i seg selv som er gunstig for barns trivsels- og utviklingsmuligheter, men kvaliteten av deres relasjon, herunder eksempelvis de psykologiske ressurser og foreldrenes foreldreevne.⁹⁰ En undersøkelse av Mai Heide Ottesen, basert på data fra Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøkelse, og resultater fra andre undersøkelser, tok stilling til spørsmålet om hvilken betydning samvær kan ha for barns trivsel.⁹¹ Undersøkelsen viste blant annet at det ikke kan påvises en betydelig forskjell i barns trivsel ut fra samværenes hyppighet, men at det derimot kunne ses at det forelå mest trivselsvansker hos barn som hadde lite eller ingen samvær. Dette kunne understøttes av at barnas foreldre oftest rapporterte om at barnet var utilfreds med samværet i de tilfeller hvor samværet var begrenset. Videre viser undersøkelsen at barna som var mest tilfreds med samværet, var de som var omfattet av deleordninger.⁹² Det kan utledes av undersøkelsen at samværets omfang har en viss betydning for barnets trivsel, men det viktigste er at barnet i det hele tatt har samvær. Sistnevnte gjelder såfremt samvær vurderer å være til barnets beste.

---

⁸⁷ Børns Vilkår. *Når skilsmissen er en realitet.*

⁸⁸ Oftung, K. (2009). *Skilte fedre - omsorg, mestring og livskvalitet.*

⁸⁹ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 137, tillæg A*, s. 9.

⁹⁰ Ottosen, H.M. (2014). *Børn og unge i Danmark*, s. 192.

⁹¹ Ottosen, H. M. (2004). *Samvær og børns trivsel.*

⁹² Ottosen, H. M. (2004). *Samvær og børns trivsel.* s. 32-34.

KAPITTEL 3 – SAMVÆRSSJIKANE

3.1. HVA ER SAMVÆRSSJIKANE?

3.1.1. BEGREPET SAMVÆRSSJIKANE

Begrepet samværssjikane anvendes i dag hyppig i forbindelse med samværsspørsmål. Det finnes ikke en egen lovbestemmelse i forældreansvarsloven om samværssjikane, men begrepet anvendes både i forældreansvarslovens forarbeider og rettspraksis. Det er derfor nødvendig å foreta en avklaring av begrepet med henblikk på å fastsette en definisjon av begrepet.

En naturlig språklig forståelse av *samværssjikane* tilsier en krenkende eller sjenerende handling eller atferd som er rettet mot samværet mellom barnet og samværsforelderens. Det kan imidlertid ikke utledes en nærmere forståelse av begrepets innhold av ordlyden alene.

Før det foretas en konkret fastsettelse av definisjonen av samværssjikane, er det relevant å foreta en avklaring av begreper som ofte anvendes om hverandre i forbindelse med samværssjikane. Disse omfatter *samværssjikane*, *samværshindring*, *samværssabotasje* og *samarbeidssjikane*. Det foreligger ingen distinktiv forskjell mellom de tre førstnevnte begrepene. Avhandlingens anvendelse av begrepet samværssjikane fremfor de øvrige har derfor alene grunnlag i en beslutning basert på at samværssjikane er det mest anvendte uttrykket i forældreansvarslovens forarbeider og dansk rettspraksis.

Begrepet samarbeidssjikane anvendes også hyppig i forbindelse med foreldreansvarssaker, og kan av og til forveksles med samværssjikane. Det foreligger en forskjell mellom begrepene som er hensiktsmessig å avklare. Det fremgår av forældreansvarsvejledningen at samarbeidssjikane knytter seg til foreldrenes samarbeid og kan utøves av både bopelsforelderens og samværsforelderens.⁹³ Det kan eksempelvis innebære manglende kommunikasjon mellom foreldrene eller trusler angående den andre forelderens forhold til barnet.⁹⁴ Samarbeidssjikane knytter seg følgelig til en rekke ulike forhold ved foreldresamarbeidet. Videre kan det utledes

---

⁹³ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 2.2.

⁹⁴ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 2.2.

at samværssjikanene foreligger dersom samarbeidskonflikten omkring barnet skyldes at bopelsforelderen hindrer, eller forsøker å hindre barnet kontakt med samværsforelderen uten rimelig grunn.⁹⁵ Samværssjikanene er dermed en form for samarbeidssjikanene. I avhandlingen fokuseres det på tilfeller hvor bopelsforelderen hindrer barnet kontakt med samværsforelderen, og det avgrenses mot annen form for samarbeidssjikanene.

Ut fra forældreansvarsvejledningens beskrivelse kan samværssjikanene derfor defineres som en handling hvor bopelsforelderen hindrer eller forsøker å hindre barnet kontakt med samværsforelderen uten rimelig grunn. Denne forståelsen av begrepet blir også lagt til grunn i rettspraksis.

I TFA 2006.433 hadde mor gjennom flere år forhindret farens samvær med barnet i henhold til den gjeldende samværsavtalen. På tidspunktet for behandling av saken hadde moren tatt med seg barnet til utlandet og gått under jorden. Moren forhindret faren i å ha samvær i frykt for at han ville ta med barnet til Kosovo, da hun påsto at faren hadde truet med dette flere ganger. Etter sakens opplysninger la retten til grunn at det foreligger samværssjikanene, og at sjikanen er utøvet uten rimelig grunn.

I TFA 2010.350 hadde mor gjennom en lengre årrekke utøvet samværssjikanene ved å nekte å etterfølge samværsavgjørelser. Moren nektet å utlevere barnet til samvær, og har i en periode gått under jorden for å hindre samvær mellom far og barn. Moren begrunnet samværssjikanen med påstander om at far har vært voldelig og har utøvet psykisk terror mot henne. Moren uttrykte en angst mot far som hun mente begrunnet sjikanen, men retten beskriver angsten mot far som "ubegrunnet og irrasjonell". Sjikanen var dermed utøvet uten rimelig grunn.

I TFA 2010.262 hadde far hatt et overvåket samvær med barnet, men utenom dette hadde moren nektet å medvirke til det fastsatte samværet. Moren begrunnet sin hindring av samværet med at faren ikke er barnets biologiske far, og at det derfor ikke var grunn til å etablere et samvær. Mor påstod videre at far ikke har behandlet henne ordentlig, og at han er hissig og har slått sine andre barn. I dommen kommer moren med rimelig alvorlige beskyldninger mot far, uten at retten finner belegg for det. Landsretten uttaler i dommen at manglende gjennomførelse av det fastsatte samværet skyldes alene mors forhold, og det er alene mors forhold som gjør at ikke foreldre kan samarbeide om det pågjeldende barnet.

I TFA 2011.58 hadde mor gjennom en lengre periode på 1 ½ år forhindret fars kontakt med barnet på grunnlag av alvorlig mistanke om seksuelle krenkelser. Retten legger til grunn at mistanken om seksuelle krenkelser ikke kunne bekreftes og heller ikke gitt anledning til strafferettslig etterforskning. Retten uttrykte i sin vurdering at

---

⁹⁵ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 2.2.

beskyldningene ikke har vært objektivt underbyggede, og mistanken støttes heller ikke av den barnesakkyndige undersøkelsen i saken. Retten la til grunn at den barnesakkyndige undersøkelsen heller tvert imot viste at det under psykologens observasjon var en naturlig og god kontakt mellom far og barn.

Denne forståelsen i rettspraksis tilsier at samværssjikanene skal forstås som at bopelsforelderens hindrer samværets gjennomføring og at hindringen skal være urettmessig i den forstand at den ikke er begrunnet i rimelige hensyn. Motsatt foreligger det ikke samværssjikanene dersom manglende utlevering reelt er begrunnet i rimelige hensyn.

Forståelsen av begrepet samværssjikanene i dansk rett harmonerer også med forståelsen av begrepet i norsk rett. I Norge benyttes imidlertid begrepene samværssabotasje eller samværshindring, hvilket som nevnt ovenfor har tilsvarende betydning. Det følger av forarbeidene til barnelova at begge begrepene i seg selv kan tolkes som at bostedsforelderens hindrer samværsforelderens i å møte barnet.⁹⁶ I forarbeidene til den nye barneloven⁹⁷ fremheves det at det kalles samværshindring dersom bostedsforelderens vanskeliggjør eller hindrer en avtale eller avgjørelse om samvær, hvilket harmonerer med forståelsen i dansk rett.

Videre kan det utledes av den norske Høyesteretts vurderinger i Rt.1991 s. 1148 at det foreligger samværshindring dersom bostedsforelder vanskeliggjør eller hindrer samværet.

Høyesterett kom i Rt. 1991 s. 1148 frem til at foreldreansvaret skulle overføres til faren, ettersom moren i flere år hadde motsatt seg og hindret sønnens samvær med faren. Moren hadde blant annet også uttalt at når barnet ble eldre ville hun fortelle ham «om faren, og hva han har gjort og hvordan han har behandlet dem». Retten uttalte at det ikke forelå opplysninger i saken som kunne rettferdiggjøre uttalelsene og at det heller ikke kunne påvises et reelt grunnlag for morens påstander. Lagmannsretten påpekte at det kunne ligge sjalusimotiver til grunn for morens holdning til samværet, og at heller ikke dette på noen måte berettiget hennes handlinger og atferd.

På bakgrunn av en samlet vurdering av det ovenstående kan det legges til grunn at begrepet samværssjikanene skal forstås slik at bopelsforelderens uten rimelig grunn hindrer samværets gjennomføring.

3.1.2. HVORDAN KAN SAMVÆRSSJIKANENE PÅVIRKE BARNET?

---

⁹⁶ Barne- og familiedepartementet. *Endringer i barnelova mv. (likestilt foreldreskap)*. (Prop.161 L), s. 66.

⁹⁷ Barne- og familiedepartementet. *Ny barnelov — Til barnets beste*. (NOU 2020: 14), pkt. 12.7.2

Det forekommer dessverre ofte at samlivsbruddet får negative konsekvenser for barnet fordi foreldrene ikke i tilstrekkelig grad evner å unngå å la egne følelser gå utover barnet.⁹⁸ Foreldrekonflikter er noe av det som påvirker barn av foreldre som har gått fra hverandre i størst grad.⁹⁹ Noen foreldre kan eksempelvis direkte bruke barnet som sin fortrolige samtalepartner og snakke negativt om den andre forelderens overfor barnet, mens andre kan mer indirekte la egne følelser gå utover barnet ved å ha et meget dysfunksjonelt samarbeid.¹⁰⁰ I saker hvor det utøves samværssjikkene foreligger ofte en kombinasjon av slik atferd.

Et høyt konfliktnivå mellom foreldrene er den gjennomgående bakgrunnen for at en bopelsforelder utøver samværssjikkene. Dette fremkommer ved en gjennomgang av en rekke dommer hvor det forelå samværssjikkene, som behandles i spoliaets kap. 4.3.3. Det kan også utledes av disse dommene at foreldrekonflikter kan påvirke barnets trivsel og mentale helse, både på kort- og lang sikt.¹⁰¹ Det er funnet i undersøkelser at barnets trivselsvansker og utilfredshet forekommer hyppigst i tilfeller hvor én eller begge foreldre ikke er tilfreds med hvordan samværet fungerer.¹⁰² Dette understøttes av en undersøkelse utført av Mai Heide Ottosen (et al.) i 2017, hvor det ble funnet at 42 pst. av de undersøkte foreldrene i gruppen «høyt konfliktniveau», opplevde uenigheter omkring barnets omsorg, oppdragelse, eller skoleforhold, samt at 42 pst. ikke i tilstrekkelig grad prioriterte barnets behov fremfor sine egne.¹⁰³ Videre fremkommer det av undersøkelsen at 7 av 10 foreldre opplevde at barnet i noen eller i høy grad blir påvirket av foreldrenes konflikt.¹⁰⁴

Foreldrenes konfliktnivå og samværssjikkene, kan følgelig både få konsekvenser for barnet som blir fratatt sin rett til samvær og for forelderens som blir fratatt muligheten til å se sitt barn. Dersom hindringen av samværet pågår over lang tid kan det være vanskelig å gjenoppbygge kontakten mellom barnet og forelderens. I de verste tilfellene kan samværssjikkene pågå over så lang tid at det ikke lenger er til barnets beste å ha samvær fordi barnets trygghet og emosjonelle tilknytning til samværsforelderens har opphørt.¹⁰⁵

---

⁹⁸ Børns Vilkår. *Når skilsmissen er en realitet*.

⁹⁹ Ottosen, H.M. (2004). *Samvær og børns trivsel*, s. 31.

¹⁰⁰ Børns Vilkår. *Når skilsmissen er en realitet*.

¹⁰¹ Se også: Børns vilkår. (2017). *Skilsmisseforeldre skal have bedre hjelp for barnets skyld*.

¹⁰² Ottosen, H.M. (2004). *Samvær og børns trivsel*, s. 33.

¹⁰³ Ottosen, H.M. et al. (2017). *Foreldrekonflikter efter samlivsbruddet*, s. 73.

¹⁰⁴ Ottosen, H.M. et al. (2017). *Foreldrekonflikter efter samlivsbruddet*, s. 73.

¹⁰⁵ Se rettens resultat i TFA 2018.13, behandlet i spoliaets kap. 4.3.3.2.3.

3.2. FOREBYGGENDE TILTAK MOT SAMVÆRSSJIKANE

3.2.1. INTRODUKSJON

Samværssjikane kan som nevnt medføre negative konsekvenser for de involverte barna. Det er derfor vesentlig at det foreligger tiltak som kan anvendes for å forebygge samværssjikane. Tiltakenes forebyggende funksjon innebærer blant annet at de kan bidra til å dempe foreldrenes konfliktnivå, og til å avklare hvorvidt bopelsforelderens påstander og bekymringer faktisk stemmer. Dersom tiltakene er vellykket, kan de bidra til å forhindre at barnets rett til kontakt med begge sine foreldre urettmessig avskjæres ved samværssjikane.

Noen av tiltakene kan også forhindre at allerede påbegynt samværssjikane utvikler seg ytterligere og pågår over flere år. Fokuset rettes imidlertid hovedsakelig mot tilfeller hvor det ikke allerede foreligger samværssjikane.

Som nevnt i kap. 2.1.4. ble det fastsatt nye regler i forældreansvarsloven i 2015. De nye reglene var ment å skulle forebygge sjikane i samværssaker. Det foretas i det følgende en redegjørelse av tiltakene som ble etablert ved lovendringene. Videre foretas en fremstilling av de familierettslige myndighetenes fastsettelse av vilkår for samværet i tilfeller hvor det foreligger uenighet mellom foreldrene. Vilkårene har ikke forebygging av samværssjikane som hovedformål, men de kan likevel i noen tilfeller ha en slik effekt.

3.2.2. BOPELSFORELDERENS FERIE

Med lovendringen i 2015 ble det innført nye regler om bopelsforelderens ferie. Før lovendringene trådte i kraft kunne bopelsforeldereren fritt velge når vedkommende ville plassere sin ferie. Bopelsforeldereren hadde derfor mulighet til å ensidig avlyse samværet eller dele opp sin sommerferie med barnet, og fordele den over de ukene hvor barnet egentlig skulle ha samvær.¹⁰⁶

For å sikre barnets kontinuerlige kontakt med begge foreldre ble det fremsatt lovforslag om ny bestemmelse i fal. § 21 a, hvor det fremgår at fastsatt eller avtalt samvær kun bortfaller når

---

¹⁰⁶ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 7.*

foreldrene har avtalt det eller det er truffet avgjørelse om bortfall av samvær.¹⁰⁷ Dersom bopelsforelderens likevel ønsker å plassere sin ferie med barnet utenfor alminnelige ferie- og helligdagsperioder, slik at det går ut over barnets samvær, skal foreldrene som utgangspunkt være enige om dette. Dersom foreldrene ikke kan oppnå enighet, skal bopelsforelderens søke om bortfall av samvær. Et slikt ønske avgjøres etter fal. § 21, og kan avvises etter fal. § 39.

Ifølge lovforslagets bemerkninger, bidrar bestemmelsen til å tydeliggjøre for foreldrene at de skal overholde rammene som er satt for samværet. Dette er begrunnet i formålet om at barnet skal sikres kontinuerlig kontakt med samværsforelderens.¹⁰⁸ Det tydeliggjøres også for bopelsforelderens at ferie skal plasseres med respekt for samværet. Bestemmelsen er et tiltak som bidrar til å hindre samværsstrikene ved å innskrenke bopelsforelderens mulighet til å plassere sin ferie på en måte som hindrer samværet mellom barnet og bopelsforelderens.

3.2.3. BARNESAKKYNDIG RÅDGIVNING OG KONFLIKTMEKLING

Tilbud om barnesakkyndig rådgivning og konfliktmekling ved fullbyrdelse av foreldreansvarssaker er også et forebyggende tiltak mot samværsstrikene som ble innført med lovendringen i 2015. Tiltaket innebærer at Familieretshuset skal tilby foreldrene barnesakkyndig rådgivning og konfliktmekling før fullbyrdelse av foreldreansvar, jf. fal. § 32 a. Det er tale om et tilbud, og det er derfor frivillig for foreldrene å delta i møtene.¹⁰⁹

Formålet med lovforslaget er først og fremst å unngå anvendelse av umiddelbar makt ved tvangsfullbyrdelse,¹¹⁰ ved at det i stedet skal forsøkes å få foreldrene til å inngå forlik.¹¹¹ Hvis det likevel skulle være nødvendig å fullbyrde samværet ved anvendelse av umiddelbar makt, er rådgivningen også ment å være en hjelp for foreldrene til å bedre håndtere situasjonen omkring overlevering til samvær.¹¹²

Familieretshuset kan også tilby foreldre og barn barnesakkyndig rådgivning og konfliktmekling ved uenighet i foreldreansvarssaker, jf. fal. § 32, stk. 1. Formålet er også her å hjelpe foreldrene

---

¹⁰⁷ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 7.*

¹⁰⁸ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 19.*

¹⁰⁹ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 13.*

¹¹⁰ Se specialets kap. 4.2.4.

¹¹¹ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 22.*

¹¹² Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 22.*

med å løse deres konflikt på egen hånd, herunder å inngå forlik.¹¹³ Videre er tiltakets siktemål å øke foreldrenes forståelse for barnets perspektiv i saken, samt gi foreldrene kunnskap, perspektiver og redskaper som kan bidra til at de kan nå frem til løsninger som begge kan akseptere og være fortrolige med.

Dersom foreldrenes konfliktnivå er så høyt at de vurderes å ikke kunne dra nytte av den barnesakkyndige rådgivningen eller konfliktmeklingen, kan det innkalles til et tverrfaglig møte.¹¹⁴ I et slikt møte deltar både en juridisk saksbehandler og en barnesakkyndig rådgiver, for å sikre at foreldrenes spørsmål kan besvares av fagpersoner med nødvendig tverrfaglig kompetanse.¹¹⁵ Formålet med tverrfaglige møter er å sikre barnets sentrale plass i avgjørelsen, og å redusere konflikten mellom foreldrene, slik at de kan klare å foreta løsninger til barnets beste.¹¹⁶

Barnesakkyndig rådgivning kan forebygge samværssjikanene, ettersom fokuset er rettet mot hvordan foreldrene kan løse deres konflikter til barnets beste, og øke deres forståelse for barnets perspektiv i saken. En svakhet ved et slikt tiltak er at det er frivillig for foreldrene å delta i rådgivningen, og det er heller ikke gitt at foreldrene får noe ut av rådgivningen. Det er likevel viktig at det blir tilrettelagt for muligheten til å oppnå forlik, og på den måten unngå at barnet blir mer negativt påvirket av en allerede vanskelig situasjon.

3.2.4. MØTEPLIKT VED AVGJØRELSE I FORELDREANSVARSSAKER

Møteplikt i forbindelse med veiledningsmøter ved avgjørelser i foreldreansvarssaker ble også innført som et forebyggende tiltak mot samværssjikanene i 2015. Grunnlaget for å innføre en møteplikt, var at partene før dette kunne avlyse eller utsette deltakelse i møtet, eller unnlate å besvare henvendelser, hvilket ofte medførte at sakene varte over lang tid. Dette førte igjen til at kontakten mellom barnet og samværsforelderens forble fraværende.

Foreldrene har derfor nå plikt til å delta i veiledningsmøtet for å oppmuntre foreldrene til å samarbeide til barnets beste, og for å unngå avlysninger uten rimelig grunn. Møteplikten gjelder med mindre det foreligger «helt særlige» omstendigheter, jf. fal. § 32 a. Slike omstendigheter

---

¹¹³ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 14.*

¹¹⁴ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 13.*

¹¹⁵ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 12.*

¹¹⁶ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 14.*

omfatter eksempelvis tilfeller hvor den ene forelderen har utsatt den andre eller barnet for voldelig atferd eller det foreligger mistanke om dette, jf. fal. § 32 a. stk. 3.

Hensikten med møteplikten er å få den sjikanerende forelderen til å i høyere grad overveie sine handlinger, og medvirke til en løsning i saken. Møteplikt bidrar til å sikre barnets kontakt med samværsforelderen, og er dermed et forebyggende tiltak overfor samværssjikane.¹¹⁷

3.2.5. AUTOMATISK ERSTATNINGSSAMVÆR

Automatisk erstatningssamvær kan også ha forebyggende effekt på samværssjikane, og ble innført med lovendringen i 2015. Før lovendringen ble avgjørelser om fastsettelse av erstatningssamvær avgjort etter fal. § 21. Loven inneholdt ikke nærmere regler om erstatningssamvær, men praksisen var at det ble fastsatt i saker med samværssjikane, også selv om det var snakk om enkeltstående avlysninger av samværet. Dette var imidlertid en lang prosess. Den som ønsket erstatningssamvær måtte først søke om dette til Statsforvalteren, som skulle partshøre bopelsforelderen. I noen tilfeller måtte det også foretas ytterligere samtaler med foreldrene før det eventuelt kunne treffes en avgjørelse.¹¹⁸

Det ble derfor innført en ny bestemmelse om automatisk erstatningssamvær med henblikk på å hindre svekkelse av kontakten mellom barn og foreldre som følge av avlysninger, jf. fal. § 42, nr. 3 og § 9 i forældreansvarsbekendtgørelsen¹¹⁹. Det automatiske erstatningssamværet skal foregå uken etter at det opprinnelige samværet skulle vært gjennomført, til samme tidspunkt og med samme vilkår. Dersom samværsforelderen ønsker erstatningssamvær, må vedkommende meddele dette til bopelsforelderen i umiddelbar tilknytning til avlysningen.¹²⁰ Det fastsettes imidlertid ikke erstatningssamvær i tilfeller hvor avlysningen skyldes samværsforelderens forhold.¹²¹

Automatisk erstatningssamvær skal også bidra til å forebygge at bopelsforelderen fortsetter å avlyse samværet.¹²² På denne måten sikres barnet kontinuerlig kontakt med samværsforelderen,

---

¹¹⁷ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 21.*

¹¹⁸ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 6.*

¹¹⁹ Børne- og Socialministeriet. (2019). *Forældreansvarsbekendtgørelsen* (BEK nr. 299 af 20/03/2019).

¹²⁰ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 9.*

¹²¹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.6.

¹²² Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 9.*

og det tydeliggjøres av de rammene som er satt for at samværet skal overholdes.¹²³ Tiltaket kan dermed fungere forebyggende overfor samværssjikkane ved å forhindre at avlysning av samværet fortsetter og dermed forhindre at det utvikler seg til samværssjikkane.

Det fremgår imidlertid direkte av foreldreansvarsveiledningen at automatisk erstatningssamvær er rettet mot de tilfellene hvor samværet avlyses enkelte ganger.¹²⁴ Dette kan begrunnes i at det ikke foreligger særlige sanksjoner dersom heller ikke erstatningssamværet gjennomføres, annet enn at det igjen skal fastsettes uken etter. Automatisk erstatningssamvær er følgelig ikke løsningen i tilfeller hvor det allerede foreligger samværssjikkane, og det derfor er nødvendig å løse foreldrenes konflikter på annet vis.¹²⁵ I slike tilfeller vil det derfor være behov for å endre samværsavtalen, få samværet tvangsfullbyrdet, eller gå til sak vedrørende foreldremyndighet og barnets bopel.¹²⁶

3.2.6. MIDLERTIDIG AVGJØRELSE OM KONTAKTBEVARENDE SAMVÆR

Endringer av reglene for midlertidig avgjørelser om kontaktbevarende samvær er et forebyggende tiltak mot samværssjikkane som ble innført i 2015. Før lovendringen kunne Statsforvaltningen etter forespørsel treffe avgjørelse om midlertidig samvær i foreldreansvarssaker hurtigst mulig, og så vidt mulig innen fire uker.¹²⁷ Selv om det forelå mulighet for å fastsette midlertidig samvær, ble sakene i praksis unødvendig utsatt på grunn av et høyt konfliktnivå mellom foreldrene, hvilket medførte ytterligere fraværende kontakt mellom barnet og samværsforelderen. Det ble derfor innført en bestemmelse i fal. § 29 a, om at avgjørelsen nå skal treffes hurtigst mulig og innen tre uker.¹²⁸

Det midlertidige kontaktbevarende samværet kan fastsettes etter et standardisert minimumssamvær i tilfeller hvor det foreligger usikkerhet omkring samværets omfanget, men ikke om hvorvidt det skal fastsettes midlertidig samvær. Dette er av hensyn til å sikre hurtig gjenopprettelse av kontakten mellom barnet og forelderen, fremfor at saksbehandlingen trekkes ut på grunn av usikkerheten rundt samværets omfang.¹²⁹ Et slikt samvær skal alene anvendes i

---

¹²³ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 9.*

¹²⁴ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.6.

¹²⁵ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.6.

¹²⁶ Se specialets kap. 4.

¹²⁷ Social- og Indenrigsministeriet. (2015). *Bekendtgørelse om foreldremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.* (BEK nr 1023 af 28/08/2015).

¹²⁸ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 7.3.3.

¹²⁹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 7.3.3.

tilfeller hvor det ikke foreligger kontakt mellom barnet og forelderen, og det ikke foreligger begrunnet tvil vedrørende hvorvidt samværet er til barnets beste.¹³⁰

Midlertidig avgjørelse om kontaktbevarende samvær er dermed et forebyggende tiltak mot at kontakten mellom barn og foreldre blir ytterligere avbrutt, herunder som følge av av samværssjikanene.

3.2.7. VILKÅR FOR SAMVÆRET

Forældreansvarsloven inneholder bestemmelser som ikke retter seg direkte mot samværssjikanene, men som i noen tilfeller kan ha forebyggende effekt når det foreligger mulighet for at foreldrenes konflikt kan utvikle seg til samværssjikanene.

Ifølge fal. § 21, kan det etter anmodning treffes avgjørelse om samværet, og fastsettes nødvendige bestemmelser dersom foreldrene er uenige om omfanget og utøvelsen av samværet. Avgjørelser om samvær og fastsettelse av eventuelle vilkår for samværet treffes ut fra en konkret vurdering av barnets forhold, jf. fal. § 21, stk. 2. Det finnes ulike vilkår, og disse behandles i det følgende.

3.2.7.1. VILKÅR TIL SIKRING AV AT SAMVÆRSFORELDEREN IKKE ER PÅVIRKET

I tilfeller hvor bopelsforelderen har mistanke om at samværsforelderen misbruker alkohol eller narkotiske stoffer, kan vilkår til sikring av at samværsforelderen ikke er påvirket under samværet fungere som et forebyggende tiltak. Dette kan innebære at samværsforelderen skal avlegge en urinprøve eller innta antabus før samværet.¹³¹ Vilkåret er begrunnet i at «misbruk af euforiserende stoffer er uforeneligt med at drage omsorg for et barn, og stoffrihed derfor som klar hovedregel er en betingelse for samvær.»¹³² Selv om formålet med tiltaket i utgangspunktet er å beskytte barnet under samværet, kan det også bidra til å betrygge bopelsforelderen om at barnet er trygt under samværet, og dermed forebygge samværssjikanene.

Fastsettelse av et slikt vilkår kan være inngripende overfor samværsforelderen, og det skal derfor foreligge en konkret begrunnet risiko for at samværsforelderen er påvirket under samværet.¹³³ En påstand fra bopelsforelderen om misbruk er derfor ikke tilstrekkelig for å

---

¹³⁰ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A, s. 22*

¹³¹ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A, s. 71 og 72.*

¹³² Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.2.2.

¹³³ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A, s. 71.*

fastsette vilkåret. Det er også et krav om at risikoen for at samværsforelder er påvirket kun skal rettes mot samværsperiodene.¹³⁴ Ettersom fastsettelsen av slike vilkår er begrunnet i barnets hensyn, skal vilkåret heller ikke gå lenger enn hva hensynet til barnet tilsier.¹³⁵

3.2.7.2. VILKÅR OM PASSDEPONERING

Vilkår om passdeponering kan også i noen tilfeller fungere som et forebyggende tiltak overfor samværs sjikane. TFA 2006.433¹³⁶ er et eksempel på dette, ettersom morens samværs sjikane var begrunnet i hennes frykt for at faren skulle ta med seg barnet til utlandet.

Vilkåret kan fastsettes dersom det foreligger risiko for at samværsforelder tar med seg barnet ut av landet, og innebærer at samværsforelder må levere passet sitt til Familieretshuset som en sikkerhet for dette.¹³⁷ Det må foreligge en konkret begrunnet mistanke om at samværsforelder kan bortføre barnet.¹³⁸ En bopelsforelders mistanke om dette er dermed ikke tilstrekkelig.

3.2.7.3. VILKÅR OM OVERVÅKET SAMVÆR

Vilkår om at samværet skal utøves under overvåkning kan også fungere som et forebyggende tiltak overfor samværs sjikane. Overvåket samvær kan ha ulike formål, og kan eksempelvis fastsettes i stedet for, eller som en del av en barnesakkyndig undersøkelse.¹³⁹ Det finnes flere former for overvåket samvær, herunder beskyttet samvær, observert samvær, støttet samvær, og overværet samvær.¹⁴⁰ Hvordan det overvåkede samværet skal foregå vurderes ut fra sakens konkrete omstendigheter, og det skal anlegges et fremtidsorientert perspektiv i vurderingen.¹⁴¹ Overvåket samvær er imidlertid et inngripende tiltak som skal anvendes med omhu, og skal kun fastsettes såfremt det ikke foreligger andre muligheter for samværets gjennomføring.¹⁴²

---

¹³⁴ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 72.

¹³⁵ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 71.

¹³⁶ Se specialets kap. 3.1.1.

¹³⁷ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.2.2.

¹³⁸ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.2.2.

¹³⁹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.2.1.

¹⁴⁰ Adolphsen, C. *Lærebog i familieret*. s. 77.

¹⁴¹ Adolphsen, C. *Lærebog i familieret*. s. 76 og 77.

¹⁴² Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 5.2.1.

Reglene for overvåket samvær følger av foreldreansvarsbekendtgørelsen¹⁴³ § 11, hvor det fremgår at det kan treffes avgjørelse om overvåket samvær når det anses for å være nødvendig i det konkrete tilfellet, jf. stk. 1. Familieretshuset kan alltid endre det overvåkede samværet etter avtale med foreldrene, og beslutte at det overvåkede samværet skal opphøre dersom rapportene tilsier at det ikke foreligger grunn til bekymring.¹⁴⁴

Overvåket samvær kan motvirke samværssjikanene, idet bopelsforelderen kan være trygg på at samværet foregår under kontrollerte former, og dermed ikke har grunn til å hindre samværet. Det kan likevel ses ut fra flere av dommene som behandles i kap. 4.3.3. at overvåket samvær har vært forsøkt i saker med samværssjikanene uten at dette har fått bopelsforelderen til å stanse sin samværssjikanene.

3.2.8. VURDERING AV TILTAKENE

De ovenstående tiltakene kan virke forebyggende overfor samværssjikanene dersom de fungerer etter sin hensikt. En gjennomgående svakhet ved tiltakene er imidlertid at de ikke nødvendigvis er tilstrekkelig til å hindre en bopelsforelders nektelse av samværets gjennomføring. I tilfeller hvor bopelsforelderen etter at tiltakene er forsøkt, fremdeles har bekymring og mistanke om at barnet ikke har det bra, eller er trygg under samværet, vil tiltakene trolig ikke være tilstrekkelig til å fjerne disse. Det er likevel viktig å gi tiltakene et forsøk ettersom de i noen tilfeller vil kunne ha god effekt. Det er også viktig å iverksette tiltak så tidlig som mulig for å i størst mulig grad kunne forhindre at barnet blir utsatt for dette, samt forhindre ytterligere fraværende kontakt mellom barnet og samværsforelderen.

---

¹⁴³ Børne- og Socialministeriet. (2019). *Forældreansvarsbekendtgørelsen* (BEK nr 299 af 20/03/2019).

¹⁴⁴ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarvejledningen*, pkt. 5.2.1.

KAPITTEL 4 – RETTSLIGE REAKSJONER MOT SAMVÆRSSJIKANE

4.1. INTRODUKSJON

En avgjørelse eller avtale om samvær ville hatt liten verdi hvis det ikke fantes et system som kunne hjelpe å hevde retten til samvær i tilfeller hvor det utøves samværssjikane. Det finnes i dag flere rettslige reaksjoner mot samværssjikane, hvilket er nødvendig dersom de forebyggende tiltakene ikke er tilstrekkelig til å stanse slik atferd. De rettslige reaksjonene mot samværssjikane omfatter tvangsfullbyrdelse og avgjørelser vedrørende samvær, foreldremyndighet og barnets bopel. Årsaken til at de forebyggende tiltakene bør forsøkes først, kan begrunnes i at tvangsfullbyrdelse kan være traumatiserende for barnet, og at rettens avgjørelser i foreldreansvarssaker kan omfatte en stor påkjenning for barnet. Til tross for at det ikke er ønskelig å måtte ta slike skritt for å få samværet gjennomført, fremstår det likevel som at det kun er de rettslige reaksjonene som reelt kan stanse samværssjikane. Dette belyses i den følgende fremstillingen, hvor det foretas en analyse av de ulike rettslige konsekvensene ved samværssjikane gjennom anvendelse av de gjeldende regler og rettspraksis på området.

4.2. TVANGSFULLBYRDELSE

4.2.1. INTRODUKSJON

Dersom et barn ikke utleveres til samvær, kan samværsforelderen få bistand til å tvangsfullbyrde samværet. Før den familierettslige reform trådte i kraft i 2019 ble tvangsfullbyrdelse gjennomført ved fogedretten. I dag er det familieretten som står for tvangsfullbyrdelse av samværet.¹⁴⁵ Muligheten for tvangsfullbyrdelse er nødvendig for å kunne realisere samværet ved hjelp av sanksjoner, slik at barnet ikke uberettiget blir avskåret fra kontakt med samværsforelderen.¹⁴⁶ Gjennomføring av samværet ved tvangsfullbyrdelse kan foretas ved fastsettelse av tvangsbøter eller ved anvendelse av umiddelbar makt.

4.2.2. SÆRREGLENE OM TVANGSFULLBYRDELSE I RETSPLEJELOVEN

---

¹⁴⁵ Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 6.

¹⁴⁶ Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 13

Særreglene om tvangfullbyrdelse i foreldreansvarssaker fremgår av retsplejeloven¹⁴⁷ (heretter: rpl.) kapittel 42 b. Ifølge rpl. § 456 q, fullbyrdes dommer og kjennelser om foreldremyndighet, barnets bopel og samvær, samt rettsforlik, avgjørelser og avtaler som kan fullbyrdes etter rpl. § 478, stk. 1, nr. 1-3, av familieretten.

Det fremgår av rpl. § 478, stk. 1, nr. 3 at tvangfullbyrdelse kan skje på grunnlag av avtaler som er “anmeldt” til eller godkjent av Familieretshuset eller familieretten, Familieretshusets avgjørelser i foreldreansvarssaker, avtaler om barnets bopel eller samvær som er inngått overfor Familieretshuset, og avtaler om barnets bopel eller samvær som inneholder en tvangfullbyrdelsesklausul. Det er derfor meget viktig at foreldrene sørger for at deres private samværsavtaler er gyldige.

Fullbyrdelse av samvær kan skje gjennom ulike former for tvangfullbyrdelse, hvilket omfatter tvangsbøter, jf. Rpl. § 456 r, stk. 3, og anvendelse av umiddelbar makt, herunder ved tilbakeholdelse av forelderen eller henting av barnet, jf. Rpl. § 456, r. stk. 5.

4.2.3. TVANGSBØTER

Det følger av rpl. § 456 q, stk. 2, 1. pkt at avgjørelser og avtaler som nevnt i rpl. § 478, stk. 1, nr. 3 kan fullbyrdes ved anvendelse av tvangsbøter, jf. Rpl. § 456 r, stk. 3.

Tvangsbøter fastsettes som daglige eller ukentlige bøter, som løper inntil barnet utleveres, jf. Rpl. § 456 r, stk. 3, 1. pkt. Det kan også fastsettes en enkelt bot, som først forfaller dersom barnet fremdeles ikke er utlevert på et nærmere angitt tidspunkt, jf. Rpl. § 456 r, stk. 3, 2. pkt. Botens størrelse fastlegges ut fra inntekten til den forelderen som tilbakeholder barnet fra utlevering, men skal minimum fastsettes til 1.500 kr, jf. stk. 3, 3. pkt. Angående botens størrelse følger det av forarbeidene at tvangsbøtene skal ha en størrelse som reelt kan påvirke foreldrenes atferd, av hensyn til å kunne forbedre mulighetene for at flere saker kan løses uten anvendelse av umiddelbar makt.¹⁴⁸

Formålet med påleggelse av tvangsbøter er å motivere den uvillige part til å oppfylle sin plikt

---

¹⁴⁷ Justisministeriet. (2022). *Retsplejeloven* (heretter rpl.). (LBK nr 1655 af 25/12/2022).

¹⁴⁸ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A. s. 164*

til å utlevere barnet til samvær. At tvangsbøter alene pålegges for å motivere en uvillig part til å oppfylle sin plikt, og ikke som etterfølgende sanksjon følger eksempelvis av TFA2022.411.

TFA 2022.411 omhandlet tvangfullbyrdelse av samvær mellom tre barn og deres far (F). Familieretten besluttet at M skulle utlevere barna til F, og betale tvangsbøter på 1.500 kr. pr. dag ved manglende utlevering. M tilbakeholdt imidlertid barna, og begge partene anket byrettens kjennelse til landsretten. F påstod at familierettens kjennelse skulle stadfestes, men med endret tvangfullbyrdsesgrunnlag, mens M påstod stadfestelse av familierettens kjennelse dog uten fastsettelse av tvangsbøter. Landsretten stadfestet byrettens kjennelse, og det ble fastsatt tvangsbøter på grunn av Ms manglende vilje til å utlevere barna til samvær.

Landsrettens har videre gitt en generell uttalelse om tvangsbøter i U 2017.3552.

U 2017.3552 omhandlet en sak om fastsettelse av tvangsbøter hvor fogedretten besluttet å ikke utløse to forfalte tvangsbøter. Fogedretten begrunnet sin avgjørelse med at barnet hadde blitt utlevert til et helgesamvær. Landsretten bemerket at fastsettelse av enkeltstående tvangsbøter skal fungere som en motivasjon til å fremover overholde plikten til å utlevere barnet til samvær. Landsretten bemerket videre at forfalte enkeltstående tvangsbøter som utgangspunkt vil bortfalle dersom den forpliktete part begynner å etterleve de fastsatte retningslinjene for samværet. Landsretten uttalte også generelt om tilfeller hvor mønsteret i etterlevelsen av plikten til å utlevere barnet til samvær har en sporadisk eller «taktisk» karakter. Retten uttalte videre at en slik etterlevelse av plikten er et uttrykk for at den sjikanerende forelder reelt ikke ønsker å overholde retningslinjene for samværet. Ved slike tilfeller uttalte landsretten at forfalte enkeltstående tvangsbøter etter en konkret vurdering kan fastholdes selv om barnet tidvis utleveres til samvær.

At etterlevelsen av plikten til å utlevere barnet har en *taktisk* karakter kan derfor forstås som at bopelsforelderen strategisk forsøker å omgå reglene ved å misbruke ordningen med tvangsbøter. Ved å kun sporadisk utlevere barnet til samvær, bruker dermed forelderen ordningen til sin fordel ved å både slippe å betale tvangsbøtene, og å slippe å utlevere barnet til hvert enkelt samvær. Samtidig kan forelderen ved denne atferden hale ut prosessen, hvilket medfører at den kontinuerlige kontakten mellom barnet og samværsforelderen opphører. Et eksempel fra rettspraksis hvor retten fant at mønsteret i etterlevelsen av plikten til å utlevere barnet til samværene hadde en taktisk karakter, fremgår av TFA 2020.247.

TFA 2020.247 omhandler sak om fullbyrdelse av tvangsbøter i en samværs sak. I saken hadde landsretten ved kjennelse 19.november 2019 bestemt at B skulle utleveres til samvær med F, og at M skulle betale tvangsbøter på 2.000 kr ved manglende utlevering. B ble ikke utlevert til samvær i henhold til avgjørelsen, og familieretten fastsatte derfor erstatningssamvær i tillegg til at det ble fastsatt bestemmelser om tvangsbøter på 2.000 kr dersom B ikke ble utlevert. Etter landsrettens kjennelse ble B utlevert til samvær to ganger, før M igjen hindret samværets gjennomføring. Familieretten traff derfor avgjørelse om fastsettelse av tvangsbøter på 5000 kr hver gang M ikke

utleverte B til samvær. Det var nå tale om manglende utlevering i 7 tilfeller, og familieretten fant at Ms sporadiske utlevering til samvær måtte anses å være av «taktisk» karakter. Familieretten besluttet derfor at de 7 tvangsbøtene tilsvarende 14 000 kr skulle utløses med henblikk på å motivere M til å oppfylle sin plikt til å utlevere B til samvær.

Selv om tvangsbøter kan være tilstrekkelig til å stanse samværsstikkene, forekommer det også tilfeller hvor tvangfullbyrdelsen må foregå ved anvendelse av umiddelbar makt for at samværet skal kunne gjennomføres.

4.2.4. TVANGSFULLBYRDELSEN VED ANVENDELSE AV UMIDDELBAR MAKT

Det følger av rpl. § 456 q, stk. 2, 1. pkt. at avgjørelser og avtaler om samvær kan fullbyrdes ved tilbakeholdelse av forelderen eller ved å hente barnet, hvilket omtales tvangfullbyrdelse ved umiddelbar makt.¹⁴⁹ Tvangsfullbyrdelse ved anvendelse av umiddelbar makt i form av tilbakeholdelse ble innført i bestemmelsen med den familierettslige reform i 2019. Denne ble inntatt med henblikk på å sørge for at anvendelsen av umiddelbar makt rettes mot forelderen fremfor barnet, slik at fullbyrdelsen gjennomføres så skånsomt som mulig for barnet.¹⁵⁰

Det fremgår av forarbeidene at anvendelse av umiddelbar makt ved tvangfullbyrdelse typisk foretas i situasjoner hvor det foreligger et meget høyt konfliktnivå mellom foreldrene, og det ikke har vært mulig å inngå forlik i saken. I tilfeller med høyt konfliktnivå vil foreldrenes fokus ofte være mer rettet mot konflikten fremfor hva som er til barnets beste, og barnet vil ofte over lengre tid befinne seg midt i foreldrenes konflikt.¹⁵¹ Det skal utvises tilbakeholdenhet med anvendelse av umiddelbar makt, og det skal kun skje såfremt det anses å være til barnets beste. Videre må det også ha vært forsøkt å fastsette tvangsbøter. Først når tvangsbøtene ikke er tilstrekkelig til at forelderen utleverer barnet til samvær, kan det tas stilling til hvorvidt det skal anvendes umiddelbar makt.¹⁵² Dette er begrunnet i at det kan oppleves som en voldsom situasjon for barnet.¹⁵³ At det også i praksis utvises tilbakeholdenhet ved anvendelse av umiddelbar makt, kan utledes av en undersøkelse som viser at av til sammen 631 saker om tvangfullbyrdelse ved anvendelse av umiddelbar makt i 2019 og 2020/2021, ble det kun gjennomført i totalt 7 saker.¹⁵⁴ At samværet ikke ble gjennomført i mange av sakene er

---

¹⁴⁹ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*. s. 13.

¹⁵⁰ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*. s. 22

¹⁵¹ Folketinget. (2014-15). *Lovforslag nr. L 103, tillæg A*. s. 16

¹⁵² Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*. s. 163

¹⁵³ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*. s. 47

¹⁵⁴ Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 9.

imidlertid også begrunnet med at foreldrene selv fant en løsning, at de inngikk et forlik, eller at forelderen trakk saken tilbake av hensyn til barnet.¹⁵⁵

Ved anvendelse av umiddelbar makt, skal dette som utgangspunkt skje ved tilbakeholdelse av forelderen på et annet sted enn barnets oppholdssted, jf. Rpl. § 456 r, stk. 5, 1.pkt. Ved tilbakeholdelse rettes maktanvendelsen mot den parten som urettmessig tilbakeholder barnet slik at den andre parten kan hente barnet for eksempel i barnehage eller skole, uten at den tilbakeholdte er til stede¹⁵⁶. På den måten skapes rolige forhold under henting av barnet, og barnet skjermes mot voldsomme opplevelser i form av uenigheter mellom foreldrene, eller involvering av personer som er fremmed for barnet.¹⁵⁷ I den samme undersøkelsen som vist til ovenfor, ble det av 271 saker i 2020/2021 om tvangsfullbyrdelse ved tilbakeholdelse gjennomført tilbakeholdelse i to av sakene.¹⁵⁸ Det kan utledes av undersøkelsen at det også i praksis utvises tilbakeholdenhet overfor tilbakeholdelse av en forelder, hvilket kan begrunnes i at det reelt er tale om frihetsberøvelse.¹⁵⁹

At tilbakeholdelse anvendes som en rettslig reaksjon for å overholde plikten til å opprettholde fastsatt samvær følger eksempelvis av TFA 2022.443.

TFA 2022.443 omhandler en sak hvor det i Familieretten ble bestemt at datteren skulle utleveres til mor etter endt samvær hos far. Faren anket kjennelsen og anmodet om å få lov til å ta med seg datteren for så å avlevere henne til moren i løpet av helgen. Moren protesterte mot farens ønske, ettersom det ikke med sikkerhet kunne forventes at avtalen ville overholdes. Familieretten forstod protesten fra mor som en anmodning om tilbakeholdelse av far i henhold til rpl § 456 r, stk. 5, 1. pkt. Familieretten tok anmodningen til følge, og faren ble således tilbakeholdt med hensikt å utlevere datteren til moren. Landsretten stadfestet at datteren var blitt utlevert til moren.

Hvis det ikke er mulig å anvende umiddelbar makt ved tilbakeholdelse, skal familieretten vurdere om det er grunnlag for å gjennomføre fullbyrdelsen ved tvangshenting av barnet, jf. rpl. § 456 r, stk. 5, 2. pkt. Ved tvangshenting av barnet er maktanvendelsen rettet mot barnet, hvilket kan være svært belastende. Det er eksempelvis ikke tilstrekkelig for å tvangsfullbyrde samværet ved henting av barnet selv om familieretten forgjeves har forsøkt å fullbyrde samværet gjennom tilbakeholdelse av forelderen.¹⁶⁰ Det må derfor foretas en konkret

---

¹⁵⁵ Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 9.

¹⁵⁶ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 164

¹⁵⁷ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 164

¹⁵⁸ Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 9.

¹⁵⁹ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 164

¹⁶⁰ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A*, s. 167

vurderingen angående hvorvidt det er til barnets beste å gjennomføre tvangsfullbyrdelsen til tross for at dette kan være en belastning for barnet, jf. fal. § 4.

Dersom familieretten finner at fullbyrdelsen skal gjennomføres ved henting av barnet, skal det som utgangspunkt delta en barnesakkyndig fra Børnenheden i Familieretshuset, og en representant fra kommunen til å ivareta barnets interesser. Den barnesakkyndige skal til bruk for familierettens avgjørelse foreta en vurdering av om fullbyrdelsen skjer av hensyn til barnet og ivaretar barnets beste, jf. Retsplejelovens § 456 r, stk. 5. Det kan imidlertid fravikes at det skal delta en barnesakkyndig dersom det foreligger «ganske særlige omstændigheder». Dette kan omfatte tilfeller hvor det foreligger risiko for at bopelsforelderen går i skjul med barnet, og at det derfor kan bli vanskelig å finne barnet på et senere tidspunkt dersom fullbyrdelsen ikke gjennomføres straks.¹⁶¹

Av den ovenfornevnte undersøkelsen, fremkommer det at tvangsfullbyrdelse ved henting av barnet ble besluttet i fem av 360 saker i 2019 og 2020/2021. Videre fremgår det at henting var suksessfull i tre av fem saker, mens det i to av sakene ikke var mulig å hente barnet fordi bopelsforelderen forsvant med barnet, eller at det måtte oppgis å få barnet med.¹⁶²

I eksempelvis U 2020.3854, ble tvangsfullbyrdelse ved henting av barnet anvendt som en rettslig reaksjon for å overholdelse av plikten til å utlevere til samvær.

U.2020.3854 omhandler en sak hvor M en rekke ganger hadde vist seg uvillig til å utlevere barnet i overensstemmelse med samværsavgjørelsen. På denne bakgrunn måtte F søke bistand for å få samværet tvangsfullbyrdet. Den 1. april 2020 avsa familieretten kjennelse om at barnet skulle utleveres til F. Retten vurderte at Ms samværs sjikane ga grunnlag for å anta at fullbyrdelsen skulle skje ved umiddelbart makt, jf. rpl. § 456 r, stk. 5. Retten vurderte først om det var mulig å tilbakeholde M, men kom frem til at dette ikke var mulig. Det ble derfor avgjort at det var nødvendig å gjennomføre fullbyrdelsen ved å hente barnet, jf. § 456 r, stk. 5, 2. pkt.

Dette understøtter at gjennomføring av tvangsfullbyrdelse ved henting av barnet er en siste utvei, og at det først skal vurderes hvorvidt det er mulig å gjennomføre tvangsfullbyrdelsen ved tilbakeholdelse av forelderen.

---

¹⁶¹ Folketinget. (2018-19). *Lovforslag nr. L 91, tillæg A.s. 164*

¹⁶² Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*, s. 9.

4.3. ENDRING AV FORELDREMYNDIGHET OG BARNETS BOPEL

4.3.1. INTRODUKSJON

Dersom verken de forebyggende tiltakene eller tvangfullbyrdelse av samværet er tilstrekkelig for å stanse bopelsforelderens samværssjikaner, kan det bli nødvendig for samværsforelderens å gå til sak vedrørende spørsmål om foreldremyndighet, barnets bopel og samvær. Rettens avgjørelser i foreldreansvarssaker innebærer ofte inngripende vedtak som kan få betydning for alle de involverte partene. Det inngår derfor mange vesentlige hensyn i rettens vurdering i foreldreansvarssaker, hvor det altoverveiende utgangspunktet er hvilken løsning som må anses å være til barnets beste.

I det følgende foretas derfor først en gjennomgang av hvilke lovbestemmelser som får betydning ved uenighet i foreldreansvarssaker, og deretter en oversikt over de viktigste momentene som retten skal tillegge vekt ved avgjørelser i slike saker. Etterfølgende foretas det en analyse av en rekke dommer med henblikk på å utlede hvilke momenter retten vektlegger ved sine avgjørelser i foreldreansvarssaker, og hvordan disse momentene vektlegges.

4.3.2. UENIGHET I FORELDREANSVARSSAKER MED SAMVÆRSSJIKANE

4.3.2.1. INTRODUKSJON

Utgangspunktet er at foreldrene selv skal komme til en løsning angående spørsmål om foreldremyndighet, barnets bopel, og samvær.¹⁶³ Det forekommer imidlertid tilfeller hvor foreldrenes konflikter er så komplekse og fastlåste at de ikke kan oppnå enighet, hvilket medfører et behov for at saken behandles av de familierettslige myndigheter.

Foreldrekonflikter er et utbredt fenomen som kan medføre svært negative konsekvenser for de involverte barna. En undersøkelse av Mai Heide Ottosen fra 2022 viser at 17 pst. av familiene i undersøkelsen hadde et høyt konfliktnivå. Av de undersøkte familiene med 15- og 19-åringer, forelå det høyt konfliktnivå mellom foreldrene i henholdsvis 21 pst. og 26. pst av sakene, mens tallene for barnefamiliene med 3-, 7- og 11-åringer, utgjorde 12-13 pst¹⁶⁴. Av samme undersøkelse kan det utledes at konfliktnivået varierer i forbindelse med barnas bopelsordning.

---

¹⁶³ Se specialets kap. 2.3.

¹⁶⁴ Ottosen, H.M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*, s. 105 (Fig. 5.2.12.)

Ifølge undersøkelsen forelå det innbyrdes konflikter mellom foreldrene i 19 pst. av familiene hvor barna var omfattet av en deleordning, i 31 pst. av familiene hvor barna hadde samvær med den andre forelderen, og i 60 pst. av sakene hvor barna ikke hadde kontakt med den andre forelderen¹⁶⁵. Tallene gir uttrykk for at det foreligger en sammenheng mellom foreldrenes konfliktnivå og barnets kontakt med samværsforelderen.

Dersom konflikten mellom foreldrene dreier seg om uenighet vedrørende foreldremyndighet, barnets bopel eller samvær, kan det bli nødvendig å reise sak for domstolene, hvor retten tar stilling til og treffer avgjørelse om spørsmål angående dette. Før det kan foretas en analyse av domstolenes vurderinger i slike saker, må det fastlegges hvilke regler som gjelder i tilfeller hvor det foreligger uenighet mellom foreldrene i foreldreansvarssaker.

Alle foreldreansvarssaker innledes i Familieretshuset selv om familieretten treffer avgjørelsen i §§ 11- og 14-saker angående foreldremyndighet, § 17-saker om barnets bopel, og i visse samværsaker. I det følgende gjennomgås bestemmelsene som regulerer ovenstående.

4.3.2.2. FORELDREMYNDIGHET

Dersom foreldre med felles foreldremyndighet, men som ikke er samboere, er uenige om foreldremyndigheten, treffes det avgjørelse om hvorvidt den felles foreldremyndigheten skal bestå, eller om en av dem skal ha foreldremyndigheten alene, jf. fal. § 11. Det fremgår uttrykkelig av bestemmelsen at felles foreldremyndighet kun kan oppheves såfremt det foreligger holdepunkter for å anta at foreldrene ikke kan samarbeide om barnets forhold til barnets beste.

Dersom en forelder som ikke har foreldremyndighet for barnet anmoder om det, kan det bestemmes at foreldrene skal ha felles foreldremyndighet, eller at foreldremyndigheten skal overføres til denne, jf. fal. § 14. Dersom foreldrene ikke kommer til enighet under Familieretshusets behandling av saken, innbringer Familieretshuset saken for familieretten som treffer avgjørelse i saken.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Ottosen, H.M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*, s. 105 (Fig. 5.2.12.)

¹⁶⁶ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*, pkt. 3.3.3.3.

4.3.2.3. BARNETS BOPEL

Dersom foreldre med felles foreldremyndighet ikke kan komme til enighet angående barnets bopel, kan det treffes avgjørelse om dette etter fal. § 17, stk. 1.¹⁶⁷ Videre fremgår det av bestemmelsens stk. 2 at dersom en av foreldrene ønsker barnets bopel endret på grunn av barnets- eller foreldrenes forhold, og foreldrene er uenige angående dette, kan forelderen anmode om at det tas stilling til spørsmålet om hvorvidt barnets bopel skal endres.¹⁶⁸ Avgjørelsen om hvem av foreldrene barnet skal ha bopel hos, treffes på bakgrunn av en konkret og individuell vurdering av hva som anses å være til barnets beste, jf. fal. § 4.¹⁶⁹

4.3.3. HVILKE MOMENTER INNGÅR I RETTENS VURDERING?

4.3.3.1. FORÆLDREANSVARSLovens FORARBEIDER

Dersom det foreligger samværssjikaner kan retten som nevnt treffe avgjørelse om opphevelse av felles foreldremyndighet, endring av foreldremyndigheten, eller endring av barnets bopel, jf. henholdsvis fal. §§ 11, 14 og 17. Alle avgjørelser i foreldreansvarssaker skal treffes på bakgrunn av en vurdering av barnets beste, jf. fal. § 4. Forældreansvarslovens forarbeider (heretter: forarbeidene) oppstiller en rekke momenter som skal tillegges betydning ved rettens vurderinger i foreldreansvarssaker. Uttalelsene i forarbeidene som gjennomgås i det følgende, gjelder for saker om opphevelse av felles foreldremyndighet, overføring av foreldremyndigheten, og endring av barnets bopel. Dette er ikke en uttømmende liste over momentene retten skal ta i betraktning i sine vurderinger, men omfatter noen av de vesentligste i forbindelsene med saker hvor en forelder utøver samværssjikaner.

Ifølge forarbeidene er det en stor belastning for et barn dersom den ene forelderen konstant hindrer den andre forelderens kontakt til barnet, og vanskeliggjør samarbeidet om barnet.¹⁷⁰ I tilfeller hvor samværssjikaner kan påvises, skal retten derfor overveie å endre barnets bopel, oppheve den felles foreldremyndigheten, eller overføre foreldremyndigheten til den andre forelderen.¹⁷¹ Dette gjelder uansett om barnet hittil har hatt bopel hos den sjikanerende

---

¹⁶⁷ Jf. Social- og Indenrigsministeriet. (2019). Familieretshusloven. (LBKG 2019-08-07 nr 766), §§ 6 eller 7.

¹⁶⁸ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*. pkt. 4.3.

¹⁶⁹ Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsvejledningen*. pkt. 4.2.

¹⁷⁰ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4471 og s. 4486.

¹⁷¹ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4471 og s. 4486.

forelderen. Videre fremgår det av forarbeidene at foreldremyndigheten eller barnets bopel kun kan overføres til den andre forelderen, såfremt det anses å være til barnets beste. I denne vurderingen inngår også hvorvidt denne forelderen anses å være bedre egnet til å ivareta samarbeidet omkring barnet og sørge for at kontakten til den andre forelderen opprettholdes fremover.¹⁷² Dette er momenter som skal tillegges betydelig vekt ved vurderingen i foreldreansvarssaker hvor det utøves samværsjikkane.¹⁷³

Det fremgår angående dette videre av forarbeidene, at barnet har behov for kontakt med begge sine foreldre, og at begge foreldre har ansvar for at samværene virkeliggjøres, og at det derfor skal gripes hurtig inn overfor samværsjikkane.¹⁷⁴ Videre fremgår det at bopelsforelderens hindring av den andre forelderens kontakt med barnet er et moment som skal tillegges betydelig vekt ved avgjørelser om foreldremyndighet og barnets bopel.¹⁷⁵

Av betenkningen til lovforslaget fremgår det at i tilfeller hvor foreldre ikke evner å samarbeide, eller hvor et samarbeid ikke er til barnets fordel fordi det medfører for mange konflikter som er til skade for barnet, må retten selvsagt kunne oppheve foreldrenes felles foreldremyndighet.¹⁷⁶ Angående hvor langt uenigheter mellom foreldrene kan strekke seg uten at det skal bety at den felles foreldremyndigheten bør oppheves, fremgår det av forarbeidene at felles foreldremyndighet ikke krever enighet om samtlige spørsmål vedrørende barnet. Det kan derfor legges til grunn at foreldrenes uenighet angående enkelte spørsmål ikke er tilstrekkelig til å oppheve deres felles foreldremyndighet. Dette er fordi det kan være tale om forbigående uenigheter. Det sentrale er hvorvidt foreldrene evner å samarbeide til tross for deres uenigheter. Det vil imidlertid forekomme tilfeller hvor det er så vanskelige og uovervinnelige samarbeidsutfordringer av varig karakter mellom foreldre, at det positive for barnet i at det dømmes til felles foreldremyndighet overskygges av foreldrenes alvorlige konflikter.¹⁷⁷

Ifølge forarbeidene skal retten anlegge et fremtidsorientert perspektiv ved vurderingen av barnets beste i tilfeller hvor konfliktene omkring foreldresamarbeidet skyldes at den ene forelderen uten påviselig grunn har forsøkt å hindre den andre forelderens kontakt med barnet.

---

¹⁷² Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4471 og s. 4486.

¹⁷³ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4437.

¹⁷⁴ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4471.

¹⁷⁵ Folketinget. (2006-07). *Betænkning over lovforslag nr. L 133*, s. 4.

¹⁷⁶ Folketinget. (2006-07). *Betænkning over lovforslag nr. L 133*, s. 3.

¹⁷⁷ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A*, s. 4421.

Hvem av foreldrene som har best evne til å samarbeide og dermed på lengre sikt kan sikre barnets samvær med den andre forelder, skal derfor tillegges stor vekt.¹⁷⁸

4.3.3.2. HVORDAN ANVENDER OG VEKTLIGGER RETTEN MOMENTENE?

Ved en grundig gjennomgang av utvalgte dommer fra 2016 og frem til i dag, belyses og avdekkes momentene retten vektlegger i foreldreansvarssaker med samværssjikaner hvor det tas stilling til spørsmål om foreldremyndighet og barnets bopel. Det er gjort et utvalg av dommer fra 2016 og frem til i dag ettersom den siste «chikanepakken» ble innført med lovendringene i foreldreansvarsloven i 2015. Det tas sikte på å vurdere hvorvidt rettstilstanden på området har gjennomgått endringer. Ettersom avhandlingens hensikt er å fastlegge gjeldende rett, er det mest relevant å behandle rettspraksis etter de nyeste lovendringene av betydning for samværssjikaner. I den følgende analysen knyttes rettens vurderinger opp mot de ovenfornevnte forarbeidene.

4.3.3.2.1. TFA 2016.203 – FORELDREMYNDIGHETEN IKKE OPPHEVET TIL TROSS FOR MORENS SAMVÆRSSJIKANE

TFA 2016.203 omhandler en foreldrekonflikt omkring en 3 år gammel gutt (B) som partene hadde felles foreldremyndighet over. B hadde siden samlivsbruddet hatt bopel hos M og samvær med F. Det ble først fastsatt fire overvåkede samvær, men det ble vurdert at det ikke var behov for særlig støtte, og det skulle derfor være alminnelig samvær mellom B og F. M utleverte imidlertid aldri B til samvær til tross for fogedrettens avgjørelse om utlevering, samt landsrettens etterfølgende kjennelse.

M reiste sak for byretten med prinsippal påstand om opphevelse av den felles foreldremyndigheten, og at denne skulle tillegges henne alene. Subsidiært skulle den felles foreldremyndigheten bestå, og B fremdeles ha bopel hos M. F nedla tilsvarende motstående påstand.

Byretten la til grunn at Ms påstander om Fs alkoholmisbruk og trusler, samt frykt for barne bortførelse var udokumentert og ubegrunnet, og fant derfor at M hadde utøvet «omfattende» samværssjikaner.

Retten vurderte at det var til Bs beste å ha kontakt med F, og at Ms nektelse av samarbeidet og omfattende samværssjikaner ikke kunne begrunne at F skulle miste foreldremyndigheten. Partenes felles foreldremyndighet skulle derfor bestå. Byretten fant at det av hensyn til Bs alder, og tilknytning til M, samt det beskjedne samvær med F på tidspunktet for avgjørelsen, ikke utgjorde tilstrekkelig grunnlag for å anta at det var til Bs beste å ha bopel hos F. B skulle derfor ha bopel hos M.

---

¹⁷⁸ Folketinget. (2006-07). *Lovforslag nr. L 133, tillæg A. s. 4437.*

M anket dommen til landsretten, som uttalte at det forelå klare holdepunkter for å anta at foreldrene heller ikke i fremtiden ville klare å samarbeide til barnets beste. Retten fant videre at «Herefter, og da der ikke foreligger samværschikane, som heroverfor kan begrunde en anden afgørelse», ville det være best for B å oppheve den felles foreldremyndigheten. Landsretten kom frem til at det av hensyn til Bs alder og tilknytning til M, var best for B at foreldremyndigheten tillegges M alene.

I dommen foretar byretten og landsretten ulike vurderinger av morens hindring av samværet. Byretten vurderte morens manglende utlevering til samvær som «omfattende samværschikane». Landsrettens resultat er imidlertid tvetydig. Det er usikkert hvorvidt rettens uttalelse om at «da der ikke foreligger samværschikane, som heroverfor kan begrunde en anden afgørelse», skal tolkes slik at det ikke forelå samværschikane i det hele tatt, eller at det ikke forelå samværschikane i tilstrekkelig grad. Retten begrunner ikke uttalelsen, og det kan derfor ikke fastslås sikkert hvilken tolkning som er korrekt.

Det kan uansett tenkes ulike forklaringer for hvorfor landsretten mente at det ikke forelå omfattende samværschikane, slik byretten gjorde. Det kan skyldes at det på tidspunktet for avgjørelsen ikke forelå en tilstrekkelig klar praksis for vurderingene i saker med samværschikane. Det kan imidlertid også utledes en mulig begrunnelse av partenes supplerende forklaringer for landsretten, samt en ny barnesakkyndig rapport som ble fremlagt under ankesaken. Byretten anså Ms frykt for barnebortførelse som udokumentert og ubegrunnet. Ifølge Ms supplerende forklaring, hadde nemlig F truet med å flytte til X-land sammen med B overfor den barnesakkyndige. Ifølge Fs forklaring hadde han aldri truet med å bortføre B til X-land, og hans uttalelser fremkom på bakgrunn av en bemerkning fra den barnesakkyndige om at han etter danske regler ikke hadde rett til å se B. Den barnesakkyndige undersøkelsen fremkommer imidlertid ikke av dommens saksfremstilling, og det kan derfor ikke fastslås sikkert hva som er korrekt. Det kan likevel tenkes at dette kan være årsaken til at landsrettens vurdering skiller seg fra byrettens vurdering. Hvis landsrettens uttalelse skal tolkes slik at det overhodet ikke forelå samværschikane, kan det begrunnes med at trusselen om barnebortføring har blitt vektlagt, og at hindringen av samværet dermed har vært begrunnet.

Byretten vurderte at begge foreldre var egnet som foreldre og henviste til fal. §§ 11 og 4 om at felles foreldremyndighet kun kan oppheves såfremt det foreligger tungtveiende grunner, og at avgjørelsen skal treffes ut fra barnets beste. Ifølge forarbeidene er vanskelige og uovervinnelige samarbeidsutfordringer av varig karakter tilstrekkelig til å oppheve felles foreldremyndighet,

fordi konflikten kan overskygge deres evne til å sammen vurdere barnets beste. Byrettens vurdering om å opprettholde den felles foreldremyndighet fordi Ms samværssjikaner ikke kunne begrunne at F ikke skulle ha del i foreldremyndigheten, synes ikke å være i tråd med forarbeidene. Landsretten vurderte at foreldrenes manglende samarbeidsevne og konflikt var til skade for barnet, og at de heller ikke i fremtiden ville klare å samarbeide til Bs beste. Det fremstår derfor klart at det forelå grunnlag for å oppheve den felles foreldremyndigheten.

Byretten uttalte at det skal legges stor vekt på hvem av foreldrene som på lengre sikt kunne sikre barnets samvær med den andre forelderen. Det kan imidlertid stilles spørsmål om vedrørende hvorvidt byretten og landsretten faktisk tillot dette store vekt ettersom de kom frem til at B skulle ha bopel hos M. Begge instansenes vurdering om at B skulle ha bopel hos M er imidlertid foretatt ut fra en vurdering av barnets beste. B hadde en særlig tilknytning til M og kun begrenset kontakt med F. Det kan innebære en meget stor omveltning for et tre år gammelt barn å flytte fra sin omsorgsperson for å bo med en person barnet har hatt lite kontakt med. Dette kan forklare hvorfor domstolene, ut fra et nåtidsperspektiv, besluttet at B skulle ha bopel hos M.

Det fremgår imidlertid av forarbeidene at det skal anlegges et fremtidsorientert perspektiv ved avgjørelser i foreldreansvarssaker. Byretten uttalte at det «ikke på nåværende tidspunkt» forelå tilstrekkelig grunnlag for å anta at bopel hos F ville være til Bs beste. Landsrettens vurdering synes også å bygge på et nåtidsperspektiv. Vurderingene kan dermed ikke anses å være i tråd med forarbeidene på dette punktet. Det er særlig viktig å anlegge et fremtidsorientert perspektiv i saker med samværssjikaner. I noen tilfeller vil det nemlig ikke være mulig å etablere et foreldresamarbeid, eller en trygg og stabil kontakt mellom barnet og samværsforelderen i fremtiden, dersom fokuset kun er rettet mot barnets beste her og nå. Dersom samværssjikanen ikke opphører, kan det medføre at barnet aldri fjernes fra konflikten eller får kontakt med begge sine foreldre. Ut fra et langsiktig perspektiv er det vanskelig å se at det er til barnets beste å kanskje aldri få kontakt med sin far, hvilket må antas å være et mulig utfall av rettens resultat i denne saken.

4.3.3.2.2. U 2017.1369 – BOPEL OVERFØRT FRA MOR TIL FAR SOM FØLGE AV «GROV OG VEDVARENDE» SAMVÆRSSJIKANER

I U 2017.1369 hadde foreldrene felles foreldremyndighet, og deres 4 år gamle datter (B) hadde bopel hos M og samvær med F. M hadde i en lengre periode nektet å utlevere barnet til samvær, hvilket medførte en rekke tvangsfullbyrdelsessaker. M ble også i en periode satt i varetekt fordi hun nektet å opplyse hvor barnet befant seg.

Videre unnlot M å etterleve en ny samværsavgjørelse, hvilket ifølge M var fordi hun hadde klaget og trodde klagen hadde oppsettende virkning.

F nedla påstand om at den felles foreldremyndigheten skulle oppheves og tillegges ham alene, og subsidiært at B skulle ha bopel hos ham. M nedla tilsvarende motstående påstand.

Byretten la til grunn at foreldrenes høye konfliktnivå var forbundet med Ms misligholdelse av samværsavtalene. Etter en samlet vurdering kom byretten frem til at F var den av foreldrene som best ville sikre B en stabil og regelmessig kontakt med den andre forelderen, og at det derfor var til Bs beste å ha bopel hos F. Angående foreldremyndigheten, vurderte retten at F ville klare å etablere et samarbeid mellom foreldrene dersom han var bopelsforelder. Byretten fant derfor at den felles foreldremyndigheten skulle bestå av hensyn til barnets beste.

M anket dommen til landsretten, som la til grunn at M hadde utøvet «grov og vedvarende» samværsssjikane. Landsretten uttalte at dersom samværet også i fremtiden skulle gjennomføres ved tvangsfullbyrdelse, ville det være en alvorlig belastning for B. Landsretten fant at dette måtte anses nærliggende på bakgrunn av Ms atferd, og den innstillingen hun hadde gitt uttrykk for i sine forklaringer. Landsretten fant også at F måtte anses som best egnet til å ta vare på B, og sikre hennes rett til nær og regelmessig kontakt med begge foreldrene. Landsretten stadfestet derfor byrettens dom.

Begge instanser la til grunn at M hadde utøvet samværsssjikane, og landsretten betegner denne som grov og vedvarende. Ifølge forarbeidene kan barnets bopel endres såfremt det anses å være til barnets beste, og den nye bopelsforelderen anses bedre egnet til å ivareta samarbeidet omkring barnet, og sørge for at samværsretten overholdes fremover. Retten vurderte at B ville sikres kontakt med begge foreldre hvis hun fikk bopel hos F, hvilket er i tråd med forarbeidene og barnets samværsrett etter fal. § 19. Ms samværsssjikane ble også tillagt betydelig vekt i overensstemmelse med forarbeidene.

Videre fremgår det av forarbeidene at det skal tillegges vesentlig vekt på hvem av foreldrene som i størst grad vil sørge for at barnets rett til kontakt med begge foreldrene overholdes. At landsretten tilla dette vesentlig vekt, fremgår av landsrettens vurdering om at F både var bedre egnet til å ta vare på B, og til å sikre Bs samværsrett. Dette understøttes av at M allerede hadde vist at hun ikke kunne leve opp til ansvaret om å realisere samværet mellom B og F.

I vurderingen av hvorvidt barnets bopel skulle overføres til F, tok retten utgangspunkt i et fremtidsorientert perspektiv i tråd med forarbeidene. Det ses ved landsrettens uttalelse om at det måtte anses for en alvorlig belastning for B dersom samværene også fremover skulle tvangsfullbyrdes, hvilket retten vurderte at var nærliggende.

I vurderingen av barnets beste vekta retten at B hadde behov for en trygg og stabil hverdag, og at det var avgjørende for hennes trivsel at lojalitetskonflikten opphørte. Retten vurderte at F best kunne sikre dette.

Angående hvorvidt foreldrenes felles foreldremyndighet skulle oppheves, foretok retten en konkret vurdering av samarbeidsutfordringene mellom M og F. Retten anså i dette tilfellet at foreldrenes samarbeidsutfordringer ikke var av uovervinnelig karakter ettersom F som bopelsforelder kunne etablere et samarbeid mellom foreldrene, og at opprettholdelse av den felles foreldremyndigheten derfor var til Bs beste. Rettens vurderinger synes å være i tråd med forarbeidene om at det skal legges stor vekt på hvem av foreldrene som i størst grad kan sikre et samarbeid omkring barnet, samt sørge for at barnets samværsrett overholdes.

Opphevelse av den felles foreldremyndigheten vil kunne oppfattes svært inngripende for både barn og foreldre. Rettens vurdering om å overføre barnets bopel til F, men beholde den felles foreldremyndigheten, synes derfor å være meget veloverveid, og må også anses som en god løsning i denne saken som i stor grad tar hensyn til barnets beste.

4.3.3.2.3. TFA 2018.13 – FORELDREMYNDIGHET OG BOPEL IKKE OVERFØRT TIL FAR TIL TROSS FOR MORENS «MASSIVE» SAMVÆRSSJIKANE

I TFA 2018.13 hadde M foreldremyndigheten alene samt bopel for deres 6 år gamle datter (B), mens F var samværsforelder. Det hadde imidlertid blitt truffet avgjørelse om at samværet mellom B og F skulle suspenderes som følge av at M hadde utøvet «udtalt» samværs sjikane som skadet barnet. Det fremgår av avgjørelsen at «mors massive modstand mod B's samvær med far gør, at der af hensyn til B ikke er mulighed for, at der kan gennføres yderligere samvær på nuværende tidspunkt».

F fremsatte prinsippal påstand om at foreldremyndigheten skulle overføres til ham, og subsidiært at de skulle ha felles foreldremyndighet, og at B skulle ha bopel hos ham. M nedla tilsvarende motstående påstander.

Byretten la til grunn at det på tidspunktet for avgjørelsen ikke var realistisk at det kunne etableres noen form for samarbeid eller dialog mellom foreldrene til fordel for B, ettersom foreldrene aldri hadde hatt et samarbeid omkring B. Retten kom derfor til at etablering av felles foreldremyndighet ikke var til Bs beste.

Ifølge Ms forklaring hadde hun og hennes særkullsbarn, D, vært utsatt for psykiske overgrep av F. Ifølge byretten var påstandene udokumenterte og at «mors fastlåste afvisende og u hensigtsmæssige indstilling over for etablering af et samvær mellom B og hendes far kan ikke objektivt begrundes i fars forhold».

Byretten uttalte at det ifølge en barnesakkyndig erklæring, forelå en særlig tilknytning og et godt samspill mellom B og M, og at moren under "almindelige omstændigheder vurderes som udmærket i stand til at drage omsorg for B's utviklingsbehov nu såvel som på længere sigt.» Retten la også vekt på at Bs kontakt med F hadde vært «meget sparsom». Ifølge byretten innebar mors uhensiktsmessige atferd at hun mot Bs beste hindret B i å etablere en forbindelse med F, som ønsket å skape en god og nær kontakt med B. Likevel måtte det etter rettens vurdering tillegges avgjørende vekt på Bs alder samt Bs nære og helt avgjørende tilknytning til M som trygghetsperson, og Bs behov for ro og stabilitet. Byretten fant derfor at det ville oppleves som et overgrep for B å flytte fra M til F uten Ms aksept. M skulle følgelig fremdeles ha foreldremyndigheten alene.

F anket avgjørelsen til landsretten, som la til grunn at M hadde utvist «massiv» samværssjikaner og «at en sådan adfærd skal tillægges væsentlig betydning ved afgørelser om forældremyndighed.». Landsretten var likevel enig i byrettens avgjørelse om at hensynet til barnets trygghet, stabilitet og tilknytning til M, tilsa at det ikke var til Bs beste å beslutte felles foreldremyndighet. Landsretten stadfestet derfor byrettens dom.

Byretten og landsretten legger til grunn at M utøver massiv samværssjikaner. I landsrettens begrunnelse henvises det til forarbeidene som sier at samværssjikaner skal tillegges vesentlig betydning ved avgjørelser om foreldremyndighet. Til tross for dette, kommer begge instanser frem til at foreldremyndigheten skal forbli hos M.

I vurderingen av om foreldremyndigheten skal overføres fra M til F, foretar retten en konkret vurdering av barnets beste. Det fremgår av byrettens dom at en slik vurdering både skal foretas i et kortsiktig og langsiktig perspektiv, og at det ved vurderingen av barnets beste skal tas hensyn til at barn har rett til to foreldre. Disse uttalelsene stemmer overens med at vurderingen skal foretas ut fra et fremtidsorientert perspektiv. Det kan imidlertid reises tvil vedrørende hvorvidt vurderingen faktisk er foretatt i et fremtidsperspektiv. Både byretten og landsretten tillegger Bs tilknytning til M betydelig vekt, men påpeker også at M hindrer B i å etablere god kontakt med F. Retten er følgelig av den oppfatning at B ville hatt fordel av et forhold til F. Basert på Ms utøvelse av samværssjikaner, kan det imidlertid anses tvilsomt hvorvidt dette vil være mulig ved å tillegge M foreldremyndigheten alene. Det vises i den forbindelse til bemerkningene til rettens resultat i U 2017.1368, om at det å ikke anlegge et fremtidsorientert perspektiv kan resultere i at det aldri etableres et trygt og stabilt forhold mellom barnet og samværforelderens.¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Se specialets kap. 4.3.3.2.2.

Ifølge forarbeidene kan det positive for barnet med at foreldrene har felles foreldremyndighet, overskygges av foreldrenes alvorlige konflikter og manglende samarbeid. Ettersom foreldrene i denne saken aldri hadde hatt og aldri kom til å klare å etablere et samarbeid, synes rettens avgjørelse om å ikke beslutte felles foreldremyndighet å være i overensstemmelse med de ovenstående forarbeidene.

Ettersom foreldrene ikke skulle ha felles foreldremyndighet måtte den tillegges en av foreldrene alene. Det kan reises spørsmål vedrørende hvorfor den ble tillagt M. På den ene siden var Ms samværssjikaner til skade for B, og hun var grunnen til foreldrenes manglende samarbeid. På den andre siden hadde B hatt meget lite kontakt med F, hvilket understøtter rettens vurdering om at det ville være en stor omveltning for B å plutselig skulle bo hos F. Argumentene taler hver for seg sterkt i motstående retninger i forhold til hvilken løsning som ville være til Bs beste.

Landsretten viser i sin begrunnelse til forarbeidenes uttalelser om at samværssjikaner skal tillegges vesentlig betydning ved avgjørelser om foreldremyndighet. Det kan imidlertid ikke ses klart ut fra dommen hvorvidt retten reelt tillar samværssjikanen vesentlig betydning, til tross for at det ifølge landsretten var tale om «massiv» samværssjikaner. Det påpekes likevel at ikke foreligger andre omstendigheter enn Ms utøvelse av samværssjikaner, som gir anledning til å reise tvil vedrørende hennes foreldreevne. Det kan utledes av den barnesakkyndige erklæringen at det forelå grunn til å anta at B ville ha det godt og bli tatt vare på hos M.

Landsretten tillegger også vekt på at Statsforvaltningen var innstilt på å behandle en ny samværsanmodning om 12-18 måneder. Det må anses lite trolig å være enklere for B å etablere et forhold til F etter enda lengre tid uten kontakt mellom dem. Selv om B vil være eldre, vil hun fremdeles ikke være gammel nok til å foreta en egen vurdering av om hun vil se F. M uttalte i sin forklaring at «Hun vil bakke B opp, når hun på et tidspunkt vil vite noget om sin far. Det skal ske i overensstemmelse med B's ønsker». Dette tilsier at det foreligger en mulighet for at M også etter en ny samværsavgjørelse vil utøve samværssjikaner med mindre B selv ytrer ønske om samvær. Etter rettens avgjørelse, fremstår det derfor som at den eneste muligheten for å etablere en relasjon mellom B og F, er dersom M oppfordrer B til dette, hvilket ut fra hennes atferd og innstilling må anses som lite sannsynlig.

4.3.3.2.4. U 2020.3854 H – DEN FELLES FORELDREMYNDIGHETEN OPPHEVET OG TILLAGT FAR ALENE SOM FØLGE AV MORS SAMVÆRSSJIKANE

Den 8. september 2020 avsa Høyesterett dom (U 2020.3854) i en foreldremyndighetssak som tidligere hadde vært til behandling i Retten i Glostrup og Østre Landsret. I etterkant av Høyesteretts avgjørelse i saken, har dommen blitt mye omtalt av fagpersoner. Blant annet uttales det at Høyesterett «satte i prinsippet en grænse for, hvor langt en forælder kan gå i sine bestræbelser på at forhindre den anden forælder i at se deres fælles barn.»¹⁸⁰ På denne bakgrunn, sammenholdt med at det er tale om en høyesterettsdom, foretas en mer utdypende analyse av denne dommen. Det bemerkes at det rettes størst fokus mot Høyesteretts dom, men at det foretas bemerkninger til familierettens- og landsrettens avgjørelser.

4.3.3.2.4.1. FAMILIERETTEN OG LANDSRETTE

Foreldrene hadde opprinnelig felles foreldremyndighet over deres 3 år gamle sønn (B). M var bopelsforelder, mens F var samværsforelder i henhold til Statsforvaltningens avgjørelse. M nektet imidlertid å utlevere B til samvær med F, og det var fra oktober 2018 til april 2019 registrert mer enn ti fagedforretninger angående utlevering av barnet.

F reiste sak mot M med prinsippal påstand om at deres felles foreldremyndighet skulle oppheves og tillegges ham alene, og subsidiært at den felles foreldremyndighet skulle bestå, og at B skulle ha bopel hos ham. Ytterligere subsidiært, at samværet mellom B og F skulle utvides i størst mulig omfang, M nedla prinsippal påstand om frifinnelse, og subsidiært at foreldremyndigheten skulle tillegges henne. Vedrørende samværs spørsmålet, fremsatte M prinsippal påstand om at Statsforvaltningens avgjørelser skulle oppheves, og subsidiært at F skulle ha overvåket samvær med B i minst mulig omfang. Ytterligere subsidiært, at B skulle ha samvær med F én gang i uken, og avlegge blodprøver i forbindelse med samværet for å avdekke eventuelt inntak av narkotika.

Ifølge Ms forklaring, er årsaken til hennes hindring av samværet blant annet at det er B som ikke ønsker samvær, og at hun er engstelig for hva som skjer under samværet fordi hun opplever at B reagerer kraftig med gråt i etterkant av samværet. Videre har F, ifølge henne, ingen erfaring med å passe barn fra tidligere, og hun påstår at F misbruker narkotiske stoffer. Under saken fremla F to hårprøver med negativt resultat. M mener imidlertid at prøvene ikke er korrekt utført og dermed ikke kan tillegges vekt.

Familieretten la til grunn at Ms hindring av samværet utgjorde «grov» samværs sjikane. Retten kom imidlertid til at det på bakgrunn av Bs alder, det begrensede samværet med F, og at B alltid hadde bodd hos M ville være et

---

¹⁸⁰ Se bl.a.: Aliji, F. (2020). *Ny Høyesterettsdom: samværs sjikane kan få betydning for hvem, der tillegges foreldremyndigheten.*

«voldsomt indgreb på nuværende tidspunkt at ændre drengens bopæl». Familieretten besluttet derfor at B fremdeles skulle ha bopel hos M. Angående spørsmålet om foreldremyndighet, fant familieretten at det var til Bs beste å opprettholde den felles foreldremyndigheten. Familieretten fant at det ikke forelå grunnlag for å fastsette vilkår om avleggelse av blodprøve, og besluttet at samværet skulle opptrappes.

Familierettens vurdering om at det «på nuværende tidspunkt» ville anses som et voldsomt inngrep å overføre Bs bopel til F, synes ikke å være i tråd med at det skal anlegges et fremtidsorientert perspektiv ved vurderingen. Familieretten foretar en vurdering basert på hvordan B vil oppleve endringen nå, fremfor hvilke effekter det kan ha i fremtiden, herunder blant annet for barnets mulighet til å ha kontakt med begge sine foreldre.

I forbindelse med familierettens dom ble det iverksatt et familiebehandlingsforløp med henblikk på å forbedre foreldrenes samarbeid, samt å hjelpe M med å håndtere situasjonen omkring utlevering til samvær. I den forbindelse uttalte familieretten at «hvis M ikke evner at få B1 klar til samvær, er der grunnlag for at nære bekymring og tvivl om, hvorvidt hun på lengere sikt vil være den bedste til at varetage pasningen af B1.»

F anket saken til Østre Landsret. I forbindelse med landsrettens behandling av saken, ble det utarbeidet en foreldrekompetanseundersøkelse. Resultatet av undersøkelsen tilsier at M hadde stort forbedringspotensial som forelder. Det fremgår blant annet at «M først og fremmest har behov for at gjennomgå en personlig utvikling. Hvis hun lykkes med at overkomme den grunnleggende mistillid hun har til andre mennesker, og følelsen af ikke at blive mødt og anerkendt, så tror vi på, at hun efterfølgende vil kunne udvikle sine forældrekompetencer.» Det fremgår videre av undersøkelsen at «F overordnet set har rigtig gode forældrekompetencer på alle områder. Han vil være den, der til fulde kan sikre Bs trivsel og udvikling i et trygt omsorgsmiljø.» Samlet sett taler undersøkelsen for at F innehar den klart beste foreldreevnen.

Til tross for at samværssjikanen hadde fortsatt i etterkant av familierettens dom, stadfestet Landsrettens flertall familierettens dom (dissens 2-1). Landsretten tiltrådte familierettens vurdering om at det forelå grov samværssjikaner, og uttalte at det «ikke på nuværende tidspunkt findes at være fuldt tilstrækkeligt grundlag for at træffe bestemmelse om, at B1 skal have bopæl hos F.»

Landsretten anlegger i større grad et nåtidsperspektiv fremfor et fremtidsorientert perspektiv. Det bemerkes også at foreldrekompetanseundersøkelsen ikke ser ut til å ha påvirket landsrettens resultat, ettersom retten uttaler at «det for landsretten fremkomne ikke kan føre til et andet

resultat». Dette må anses å være påfallende ettersom undersøkelsen viser et ganske vesentlig skille mellom Fs og Ms foreldrevevne.

Mindretallet, dommer Johan Busse, uttalte derimot at «Ms grove og efter byretsdommen fortsatte samværschikane hindrer i betydelig grad B1 i at have et normalt og stabilt forhold til sin far, F.». Videre poengterte mindretallet at det i avgjørelser om foreldremyndighet og bopel bør legges stor vekt på hvem av foreldrene som har best samarbeidsevne og dermed på lengre sikt kan sikre barnets samvær med den andre forelder. Mindretallet var enig i at det måtte tillegges betydelig vekt på at B alltid hadde bodd med M, og at hun var Bs primære omsorgsperson. Mindretallet vurderte imidlertid at «F må efter det oplyste anses for fuldt ud egnet til at tage vare på B1 og sikre, at han får den tette og regelmæssige kontakt med begge sine forældre, som han har krav på». Mindretallet fant derfor at Bs bopel skulle tillegges F av hensyn til Bs beste.

Mindretallets vurdering kommenteres i forbindelse med bemerkningene til Høyesteretts avgjørelse i saken.

4.3.3.2.4.2. HØYESTERETT

F anket saken til Høyesterett. I tiden mellom landsrettens dom og Høyesteretts behandling av saken, forekom en rekke hendelser som behandles i det følgende ettersom de kan ha hatt innvirkning på Høyesteretts resultat i saken.

Etter landsrettens domsavsigelse, ble samværet gjennomført 10 ganger frem til M igjen unnlot å utlevere B. Familieretten traff derfor den 28. februar tvangsfullbyrdelsesavgjørelse hvor det ble fastsatt tvangsbøter og erstatningssamvær. Heretter ble samværet gjennomført én gang.

Familieretshuset traff den 27. mars 2020 avgjørelse om at F skulle ha midlertidig foreldremyndighet og bopel for B under behandlingen av saken. Familieretshuset vektla en rekke omstendigheter. Her inngår blant annet at M flyttet mye rundt med B, hvilket kunne påvirke Bs trivsel på kort og lang sikt. Videre var avgjørelsen begrunnet i at Fs foreldrekompetanse var meget god på alle områder, og at han kunne sikre Bs trivsel og utvikling i et trygt omsorgsmiljø, og gi henne en stabil og trygg hverdag. Familieretshuset la også vekt på at F hadde nødvendig mentalt overskudd til å skjerme B for uohensiktsmessige opplevelser, og å tilsidesette egne behov for å dekke Bs behov. Avgjørelsen om å også tillegge F midlertidig foreldremyndighet, var videre begrunnet med at Ms samlede foreldrekompetanse var bekymringsverdige, og at det forelå tvil vedrørende hvorvidt M kom til å respektere avgjørelsen dersom F kun fikk midlertidig bopel for B. Videre la Familieretshuset vekt på at foreldrene hadde et «ekstremt» dårlig samarbeid og at F ble vurdert å være den av foreldrene som best kunne sikre et samarbeid samt Bs kontakt med begge foreldrene.

M tilbakeholdt B fra utlevering, hvilket medførte at Familieretten den 1. april 2020 avsa kjennelse om at B skulle utleveres til F ved anvendelse av umiddelbar makt fordi det ikke var mulig å tilbakeholde M. Bs oppholdssted var

imidlertid ukjent, og fullbyrdelsen lot seg derfor ikke gjennomføre. M utleverte først B den 6. mai 2020. Familieretshuset besluttet den 2. juni 2020 å ikke fastsette midlertidig kontaktbevarende samvær mellom M og B fordi M tidligere hadde gått under jorden med B, og det forelå bekymring omkring hvorvidt M ville gjøre det igjen dersom hun fikk sjansen.

Høyesterett tiltrådte vurderingen om at M over en lengre periode hadde utøvet grov samværssjikaner. Høyesterett fant at den manglende innbyrdes tillit og kommunikasjon mellom foreldrene omkring Bs forhold ga holdepunkter for å anta at foreldrene også på lengre sikt ville være ute av stand til å samarbeide. Høyesterett kom til at det på bakgrunn av ovenstående ville være best for B å oppheve partenes felles foreldremyndighet. Høyesterett uttalte at «Af de grunde, som landsrettens mindretal har anført, finder Højesteret endvidere, at det er bedst for B, at forældremyndigheden tillægges faderen F, sådan at B får bopæl hos ham.». Videre uttalte Høyesterett at «Denne vurdering er bestyrket ved forløbet, efter at landsretten afsagde dom». Retten fant derfor at F måtte antas å være den av foreldrene med klart best evne til å få fremtidige samværsordninger til å fungere, slik at B kunne ha god kontakt med begge sine foreldre. Høyesterett besluttet derfor at foreldremyndigheten skulle tillegges F alene.

Avgjørelsene av Høyesterett og landsrettens mindretall synes å være i tråd med forarbeidene på alle punkter.

Det fremgår av landsrettens mindretalls begrunnelse, som Høyesterett tiltrådte, at «Ms grove og etter byretsdommen fortsatte samværsjikaner hindrer i betydelig grad B1 i at have et normalt og stabilt forhold til sin far, F». Høyesterett tillar derfor, i tråd med forarbeidene, samværsjikanen stor vekt ved avgjørelsen om foreldremyndighet og barnets bopel.

Angående foreldremyndigheten vurderer Høyesterett at foreldrenes manglende innbyrdes tillit og kommunikasjon, tilsier at de også på lengre sikt vil være ute av stand til å samarbeide om B, og at det derfor er til Bs beste å oppheve den felles foreldremyndigheten. Sakens omstendigheter, herunder foreldrenes særlig høye konfliktnivå, må anses tilstrekkelig til å oppheve den felles foreldremyndigheten.

Ifølge forarbeidene kan foreldremyndigheten og barnets bopel overføres til den andre forelderen, såfremt det er til barnets beste, og denne anses bedre egnet til å sikre et samarbeid omkring barnet, og ivareta barnets rett til kontakt med den andre forelderen fremover. Det fremgår av Høyesteretts begrunnelse at F var den forelderen med klart best evne til å sikre Bs kontakt med begge foreldre i fremtiden. Det kan også utledes av dette at Høyesterett anla et fremtidsorientert perspektiv ved vurderingen. Beslutningen om å tillegge F foreldremyndigheten alene, synes også å være en veloverveid vurdering som anerkjenner

viktigheten av å overholde barnets rett til, og behov for å ha kontakt med begge foreldre. At F både skulle ha foreldremyndigheten alene og bopel for B, fremstår i dette tilfellet som den eneste løsningen for å ivareta barnets samværsrett. Vurderingene er følgelig i overensstemmelse med de ovenstående momentene i forarbeidene.

Det er imidlertid verdt å bemerke at det foreligger en mulighet for at Familieretshusets midlertidige avgjørelser om foreldremyndighet og bopel, kan ha hatt innvirkning på Høyesteretts avgjørelse i saken. B hadde nemlig på tidspunktet for Høyesteretts avgjørelse allerede bodd hos F i omtrent 4 mnd, hvilket ifølge opplysningene i saken hadde fungert godt. Det kan derfor tenkes at det for Høyesterett ikke forelå en like omfattende grunn til bekymring angående hvordan endringen av Bs bopel kunne påvirke B, som for familieretten og landsretten. Høyesterett uttalte også i sin begrunnelse at vurderingen var bestyrket ved forløpet etter landsrettens dom. Det fremgår ikke klart ut fra begrunnelsen hvilke omstendigheter ved forløpet det siktes til. Det kan imidlertid bety at de midlertidige avgjørelsene hadde innvirkning på resultatet, eller at M hadde gått i skjul med B. Det kan også være en kombinasjon av disse omstendighetene.

Landsrettens mindretall kom imidlertid frem til samme resultat selv om det på tidspunktet for landsrettens avgjørelse ikke var truffet midlertidige avgjørelser om foreldremyndighet og bopel. Høyesteretts begrunnelse for avgjørelsen, anvendelsen av forarbeidene, foreldrekompetanseundersøkelsen, samt forløpet etter landsrettens dom, må uansett antas å utgjøre et tilstrekkelig grunnlag for Høyesteretts avgjørelse om endring av foreldremyndighet, og barnets bopel. Det kan på det foreliggende grunnlag derfor verken bekreftes eller avkreftes hvorvidt de midlertidige avgjørelsene om foreldremyndighet og samvær hadde noen avgjørende, eller direkte betydning overfor Høyesteretts avgjørelse.

4.3.3.2.5. TFA 2021.83 - FORELDREMYNDIGHET OG BOPEL OVERFØRT TIL F SOM FØLGE AV «GROV OG VEDVARENDE» SAMVÆRSSJIKANE

I TFA 2021.83 hadde foreldrene felles foreldremyndighet over deres 7 år gamle datter (B). M var bopelsforelder, mens F var samværsforelder. M hadde imidlertid misligholdt samværsavtalen en rekke ganger fra 2018 til 2021. Det var derfor truffet flere avgjørelser om tvangsfullbyrdelse ved fastsettelse av tvangsbøter ved manglende utlevering.

F fremsatte prinsippal påstand om at bopelen skulle tillegges ham, og at det skulle fastsettes en 7/7-samværsordning mellom B og M, og subsidiært en ordning med mindre samvær. Dersom retten skulle komme frem til at Bs bopel

skulle forbli hos M, fremsatte F prinsipal påstand om at det skulle fastsettes en 7/7-samværsordning mellom B og F, og subsidiært andre mulige samværsordninger. M nedla prinsipal påstand om frifinnelse overfor Fs påstand om samvær, og subsidiært at det fastsettes overvåket samvær mellom B og F i minst mulig omfang. Såfremt B skulle ha bopel hos F, nedla M påstand om en 7/7-samværsordning mellom B og M.

Ifølge Ms forklaring hadde det vært mange voldsepisoder, men hun hadde ikke anmeldt alle. M anmeldte imidlertid F for vold og ba om tilhold i november 2018, men saken ble henlagt. Familieretten fant at M hadde utøvet «grov og vedvarende» samværsssjikanen idet hennes påstander ikke kunne rettferdiggjøre manglende utlevering til samvær.

Ifølge den barnesakkyndige undersøkelsen befant B seg i en sårbar posisjon, og hun hadde utviklet strategier hvor hun holdt tilbake følelser og oversamarbeidet for å ta vare på seg selv. Videre forelå det risiko for at Bs strategier kunne bli så integrert i henne at hun kunne miste evnen til å oppfatte egne følelser og behov. I tillegg opplyste Bs skole at hun hadde et meget høyt skolefravær, og at de var veldig bekymret for henne. På bakgrunn av en rekke bekymringsmeldinger, ble det vurdert at det skulle ytes støtte i hjemmet til M. M ønsket imidlertid ikke å forholde seg til den barnefaglige undersøkelsen og tok ikke imot bistand.

Familieretten la til grunn at B var meget belastet og sårbar, og at det primært var relatert til hverdagslivet hos M, herunder Ms holdning til Bs skolegang, og samværet med F. Familieretten la videre til grunn at det forelå tvil vedrørende hvorvidt M kunne anses å være i stand til å ta vare på B til Bs beste. Retten la også til grunn at F hadde klart å opprettholde en god og trygg kontakt med B til tross for samværsssjikanen, Retten anså F som forelderen som best kunne ta vare på B, og sikre henne et stabilt fremmøte i skolen. Videre ble F ansett som best egnet til å etablere et samarbeid mellom foreldrene, og sikre en stabil og regelmessig kontakt mellom B og M. Familieretten kom derfor frem til at det ville være til Bs beste å ha bopel hos F, og fastsatte en 7/7-samværsordning mellom B og M.

Av Fs supplerende forklaring for landsretten, fremkommer det at F ikke hadde sett B på 3 måneder til tross for byrettens avgjørelse om at B skulle ha bopel hos F. Det hadde forekommet tilfeller hvor B ikke hadde vært på skolen når F skulle hente henne, og hatt opphold på ulike adresser med M, som unnlot å besvare henvendelser fra skolen og sosialforvaltningen. Det forelå også tvangsbøter på 57 000 kr som hadde forfalt til betaling fordi M ikke utleverte B til F. F anket derfor kjennelsen til landsretten med prinsipal påstand om at partenes felles foreldremyndighet skulle oppheves og tillegges F alene. M nedla tilsvarende motstående prinsipal påstand.

Landsretten tiltrådte familierettens vurdering om at M gjennom en lengre periode hadde utøvet grov og vedholdende samværsssjikanen. Landsretten fant at den manglende tilliten og kommunikasjonen mellom foreldrene ga holdepunkter for å anta at foreldrene også på lengre sikt ville være ute av stand til å samarbeide om Bs forhold, og at det derfor var til Bs beste å oppheve den felles foreldremyndigheten.

Ifølge landsrettens vurdering var F fullt egnet til å ta vare på B, og sikre henne en tett og regelmessig kontakt med begge sine foreldre «således som hun har krav på». Retten uttalte deretter at det, til tross for at det måtte tillegges

betydelig vekt at M var Bs primære omsorgsperson, måtte det anses å være til Bs beste at foreldremyndigheten tillegges F alene. Denne forståelsen ble ifølge retten forsterket av forløpet etter byrettens dom. Landsretten fant også at F hadde klart best evne til å etablere en fremtidig samværsordning, og skulle derfor ha foreldremyndigheten alene. Landsretten fastsatte også en 7/7-samværsordning mellom B og M.

I denne saken la begge instanser avgjørende vekt på barnets mulighet til å fremover ha kontakt med sine foreldre, og på hvem av foreldrene som hadde best samarbeidsevne og dermed kunne sikre barnets kontakt. Dette tilsier at retten anla et fremtidsorientert perspektiv i sin vurdering av barnets beste. Dersom det ikke skulle anlegges et fremtidsrettet perspektiv ved slike vurderinger, ville resultatet i mange tilfeller være det motsatte, ettersom barn som utsettes for samværsstjikaner naturligvis ofte får en sterk tilknytning til bopelsforelderen.

Det er imidlertid også tatt hensyn til barnets nære tilknytning til M i denne saken. Begge partene fremsatte påstander om at det skulle fastsettes en 7/7-samværsordning mellom B og M, og retten tok påstandene til følge. En slik ordning ville sørge for opprettholdelse av en jevn og god kontakt mellom B og M, selv om hun skulle ha bopel hos F. Dette var trolig en medvirkende faktor til at det ikke forelå særlig tvil vedrørende beslutningen om å overføre Bs bopel til F. Det må forøvrig også anses som en god løsning i tilfeller hvor den nye bopelsforelderen har et ønske om at det skal være en god kontakt mellom barnet og den andre forelderen. Når det foreligger slike omstendigheter, vil det kunne anses å være til barnets beste å ha mye kontakt med begge foreldre. En 7/7-ordning må derfor anses som en god løsning i denne saken. I andre tilfeller kan hensynet til å skape stabilitet og trygghet for barnet omkring den nye situasjonen, tilsi at samværet gradvis bør opptrappes. I denne saken gjorde løsningen det mulig å både ta hensyn til barnets tilknytning til moren og barnets behov for kontakt med begge foreldrene, slik at én omstendighet ved barnets beste ikke måtte gå på bekostning av en annen.

Det forekommer imidlertid også tilfeller hvor det kan være til barnets beste at det ikke etableres samvær mellom barnet og den sjikanerende forelderen, ettersom det er en mulighet for at barnet ikke leveres tilbake etter samværet. Dette var grunnen til at det ikke ble fastsatt midlertidig kontaktbevarende samvær mellom barnet og moren i U 2020.3854. Det kan også være av hensyn til å beskytte barnet mot flere vonde opplevelser, og eventuelt også mot å bli utsatt for ytterligere tvangsfullbyrdelser.

Angående foreldremyndigheten, kom landsretten til at den felles foreldremyndigheten skulle oppheves og tillegges F alene. Ifølge landsretten tilsa den manglende tilliten og kommunikasjonen mellom foreldrene, at de også på lengre sikt ville være ute av stand til å samarbeide. Det fremgår av forarbeidene at den felles foreldremyndigheten kan oppheves i slike tilfeller. Foreldremyndigheten ble tillagt F alene fordi han hadde klart best evne til å påse at B fikk et stabilt og trygt forhold til begge foreldre. Ifølge forarbeidene skal dette tillegges betydelig vekt, hvilket retten har gjort i denne saken. Retten tillegger også Ms samværssjikaner betydelig vekt og presiserer at barnet har krav på kontakt med begge sine foreldrene, hvilket også er i tråd med foreldreansvarslovens overordnede prinsipper og forarbeidene.

Det foreligger mange likhetstrekk mellom rettens vurderinger i denne saken og Høyesteretts avgjørelse i U 2020.3854. Dette taler for at vurderingene som ble gjort i U 2020.3854 har dannet presedens for fremtidige avgjørelser i foreldreansvarssaker. I denne saken avsa familieretten dom før høyesterettsdommen ble avsagt den 8. september 2020, men landsretten avsa sin dom én måned etter. Selv om det ikke kan utledes direkte fra dommen hvorvidt høyesteretts vurdering har fått betydning for den konkrete saken, kan man likevel se at retten i større grad fokuserer på hvem av foreldrene som har best evne til å samarbeide, og dermed på lengre sikt kan sikre barnet kontakt om samvær med den andre forelderen.

4.3.3.2.6. TFA 2021.172 – FELLES FORELDREMYNDIGHET OPPHEVET OG TILLAGT F ALENE SOM FØLGE AV Ms UTØVELSE AV «GROV» SAMVÆRSSJIKANER

I TFA 2021.172 hadde foreldrene felles foreldremyndighet over deres 10 år gamle datter (B). M var bopelsforelder, mens F hadde samvær i henhold til avgjørelse. M hadde imidlertid avlyst samværet i en årrekke.

F innbrakte saken for familieretten med prinsippal påstand om at den felles foreldremyndighet over B skulle oppheves og tillegges ham alene, og subsidiært at den skulle bestå og at B skulle ha bopel hos ham. M nedla prinsippal påstand om frifinnelse.

Det fremgår av dommen at M hadde forsøkt å hindre gjennomføringen av den barnesakkyndige undersøkelsen i saken. M hadde ifølge denne ikke sikret Bs skolegang tilstrekkelig, hvilket hadde påvirket hennes faglige og sosiale utvikling. B befant seg ifølge undersøkelsen i en lojalitetskonflikt og hadde ansvaret for samværets gjennomførelse. Angående M, fremkom det at hun hadde en meget dårlig tilpasningsevne, såfremt noe ikke var til hennes fordel. Undersøkelsen ga også uttrykk for at kontinuerlig kontakt med F var viktig for B, og at det var avgjørende for Bs trivsel at ansvaret for samværets gjennomførelse ble fjernet fra henne.

Ifølge Ms forklaring skyldtes avlysningene enten sykdom hos B eller at B selv ikke ønsket samvær. Retten la imidlertid til grunn at det var tale om «massiv» samværssjikaner og at dette, foruten noen år, hadde vært en utfordring helt siden Bs fødsel.

Retten la til grunn at M heller ikke under saken hadde utlevert B til samvær, og at hennes utilstrekkelige evne og motivasjon til å samarbeide, tilsa at hun heller ikke fremover ville evne å samarbeide med F. Familieretten la vekt på at det kunne få alvorlige konsekvenser for Bs fremtidige utvikling og trivsel dersom situasjonen skulle fortsette. I tillegg tillot retten det betydning at F kunne sikre at ansvaret for samværets gjennomføring ikke skulle ligge på B. Retten fant derfor at de nåværende forhold ikke ville endres såfremt Bs bopel skulle forbli hos M, og at det derfor var til Bs beste å ha bopel hos F.

Familierringen fant at den felles foreldremyndigheten skulle oppheves da foreldrenes manglende samarbeid påvirket B negativt. Retten vurderte at F hadde best evne til å samarbeide, og å sikre Bs kontakt med begge foreldre. F skulle derfor ha foreldremyndigheten alene.

M anket saken til landsretten, som la til grunn at M i en årrekke hadde utøvet «grov» samværssjikaner, og stadfestet enstemmig familierringens dom.

Både familierringen og landsretten legger til grunn at M har utøvet henholdsvis massiv og grov samværssjikaner. Familierringen viser til forarbeidene og Høyesteretts dom i U 2020.3854, hvor det fremkommer at en forelders utøvelse av samværssjikaner kan få betydning for hvem av partene som anses best egnet til å ha foreldremyndigheten over barnet. Dette ble tillagt vekt i denne saken ettersom den felles foreldremyndigheten ble opphevet og tillagt faren alene som følge av morens samværssjikaner.

Angående spørsmålet om opphevelse av felles foreldremyndighet, viser familierringen konkret til fal. § 11, 2. pkt. om at felles foreldremyndighet kun kan oppheves dersom det foreligger holdepunkter for å anta at foreldrene ikke kan samarbeide om barnets forhold til barnets beste. Retten uttaler at foreldrenes samarbeid påvirket B negativt og at det derfor er best for henne at den felles foreldremyndigheten oppheves.

Ved avgjørelsen av hvem av foreldrene foreldremyndigheten skal tillegges etter opphevelse, skal det ifølge forarbeidene legges vekt på foreldrenes evne til å samarbeide, og sørge for at barnets rett til kontakt med begge foreldrene overholdes fremover. Familierringen nevner de ovenstående forarbeidsmomenter i sin begrunnelse. Ifølge landsrettens dom var F den av foreldrene med best samarbeidsevne, og som best ville sikre Bs kontakt med begge foreldrene. Begge instansenes vurderinger vedrørende disse omstendighetene må derfor anses å være i tråd

med både forarbeidene og høyesterettsdommens vurderinger. Familierettens henvisning til høyesterettsdommen gir ytterligere holdepunkter for å anta at den har dannet presedens for fremtidige avgjørelser i foreldreansvarssaker hvor det foreligger utøvelse av samværssjikanene.

Familieretten viser til forarbeidenes uttalelser om at det skal anlegges et fremtidsorientert perspektiv ved vurdering av barnets beste. Det fremstår klart ut fra dommens opplysninger, at både familieretten og landsretten foretar vurderingen basert på et fremtidsorientert perspektiv. Dette kan utledes av at retten legger betydelig vekt på at det kunne få negative konsekvenser for Bs fremtidige utvikling dersom samværssjikanen ikke opphørte, til tross for Bs nære tilknytning til M.

4.3.3.2.7. TFA 2022.419 (ANKET) – FELLES FORELDREMYNDIGHET OPPRETTHOLDT TIL TROSS FOR Ms UTØVELSE AV «BETYDELIG» SAMVÆRSSJIKANENE

I TFA 2022.419 hadde foreldrene felles foreldremyndighet over deres felles barn på 5 og 7 år (B1 og B2, heretter: barna). Barna hadde bopel hos M og samvær med F. M hadde utøvet samværssjikanene i flere år. F hadde senest ved Vestre Landsrets dom av 19. mars 2021, blitt frifunnet overfor Ms påstand om at den felles foreldremyndighet skulle oppheves og tillegges henne alene. I samme dom ble det fastsatt samvær mellom barna og F, hvor de første samværene skulle gjennomføres som overvåket samvær. Samværene måtte imidlertid opphøre som følge av barnas sterke reaksjoner under samværene.

F reiste derfor sak for familieretten med påstand om at barnas bopel skulle tillegges ham. M fremsatte prinsippal påstand om frifinnelse, og subsidiært et 7/7-samvær mellom barna og M såfremt bopelen skulle tillegges F.

Familieretten la til grunn at M har utøvet «betydelig» samværssjikanene, og kommet med sterkt negative uttalelser om F til barna i forbindelse med samværene. I tillegg uttaler retten at «der ikke er en påviselig grund til M's handlinger eller til hendes påståede frykt for F».

Grunnlaget for barnas sterke reaksjoner, kan utledes av den barnesakkyndige undersøkelsen i saken. Undersøkelsen peker på at barna ikke vet hva de skal tro om F, og at de oppleves dypt lojale overfor M, hvilket medfører at deres «følelsesmessige verden kollapser, når de oplever F som interessert, involverende og omsorgsfull». Den barnesakkyndiges vurdering er at barna oppleves å ha fått et bilde av at F er ond og at de hater ham, og at det derfor er vanskelig for barna å nyte de gode lekestundene og samtalene som oppstår under samværet med F, ettersom de blir forvirret over at F er hyggelig og ikke ond. Undersøkelsen viste også at barna så ut til å bli meget negativt påvirket av Ms følelser overfor F, og at de speilet hennes atferd og væremåte.

Det hadde også oppstått bekymringer omkring barn hos Familieretshuset under overvåkede samvær mellom barna og F. Bekymringene omfattet blant annet at barna stod i en lojalitetskonflikt og at deres følelsesmessige uttrykk og atferd var basert på deres lojalitet overfor M og hennes oppfattelser av F. Videre var de bekymret fordi barna

skiftet mellom positiv kontakt og lek med F, og sterke aggressive verbale og fysiske uttrykk overfor ham. Familieretshuset var i den forbindelse bekymret for hvordan en slik oppfattelse av deres far kunne påvirke barnas følelsesmessige utvikling, identitet og selvoppfattelse. De var også bekymret for barnas mentale og følelsesmessige forhold hos M, fordi hun medvirket til at samværet ble følelsesmessig belastende for barna. Videre evnet ikke M å møte barnas følelser på en måte som understøttet deres behov, trivsel og utvikling, hvilket ble understøttet av at barna ikke søkte trygghet hos M når de opplevde følelsesmessige belastninger under de støttede samværene.

Familieretten la til grunn at F best evnet å samarbeide, og dermed kunne sikre barnas kontakt med begge foreldre. Retten kom imidlertid til, basert på en samlet vurdering «med et fremtidsorientert perspektiv», at det til tross for samværssjikanen var best for barna at deres bopel forble hos M. Familieretten la vekt på at hensynet til barnas beste og barnas rett til beskyttelse skal komme i første rekke. Videre fremkommer det at retten la særlig vekt på at M var barnas omsorgsperson og barnene hadde en så negativ oppfattelse av F «at det potensielt - i hvert fald på nuværende tidspunkt - kan være til stor skade for deres utvikling og generelle trivsel, hvis bopælen overføres til F.» Familieretten la også vekt på B1s helsemessige utfordringer, samt at barna hadde fremstått trygge ved M under en barnesamtale i mai 2021, og at de var i utvikling i deres aktuelle tilbud.

Landsretten stadfestet familierettens dom med samme begrunnelse og resultat.

Begge instanser legger til grunn at M i «betydelig grad» har utøvet samværssjikanen, og har kommet med sterkt negative uttalelser om F til barna. Det legges også til grunn at F er den av foreldrene som best evner å samarbeide, og dermed kan sikre barnas kontakt til begge foreldrene. Til tross for dette kommer retten til at barna fortsatt skal ha bopel hos M.

Familierettens og landsrettens resultat i denne saken fremstår noe overraskende dersom det sammenlignes med Høyesteretts resultat i U 2020.3854 og de etterfølgende avgjørelsene.

Det som kanskje er mest utfordrende å avdekke er hvorvidt retten reelt anlegger et fremtidsorientert perspektiv i sin vurdering, selv om det fremgår direkte av begrunnelsen at de gjør det. Det fremgår nemlig også av begrunnelsen at barnas negative oppfattelse av B «potensielt - i hvert fald på nuværende tidspunkt» kan være til stor skade for deres utvikling og generelle trivsel. Uttalelsen om at det anlegges et «fremtidsorientert perspektiv» ved vurderingen og uttalelsen «på nuværende tidspunkt» fremstår selvmotsigende. Et fremtidsorientert perspektiv innebærer nettopp at det skal fokuseres på barnas beste, herunder deres trivsel og utvikling i fremtiden, fremfor her og nå. Ut fra undersøkelsene og sakens omstendigheter for øvrig, er det vanskelig å se hvordan barnas situasjon, herunder særlig deres forhold til sin far, vil endres uten at det foretas en endring i deres bopelssituasjon. Dette synes

i alle fall ikke å være mulig, med mindre det skjer en endring i Ms holdning overfor F og barnas samvær med ham. Ut fra sakens omstendigheter ser det nemlig ut til at barnas oppfattelser av F er basert på Ms uttalelser om ham overfor barna. Det er derfor nærliggende å anta at barnas oppfatning av F kunne endret seg drastisk såfremt M hadde endret sine holdninger og atferd, og begynt å omtale F positivt overfor barna.

Retten beslutning om at barna fremdeles skulle ha bopel hos M kan likevel begrunnes i at det forelå særlige omstendigheter i denne saken som ikke gjorde seg gjeldende i de øvrige sakene, hvor bopelen ble overført til den andre forelderen som følge av samværssjikane. B1 har nemlig særlige utfordringer, hvilket blant annet har medført at M har sagt opp sin jobb for å passe på B1. M virker å ha god oversikt over denne situasjonen og håndterer den fint. Det kan tenkes at dette er deler av grunnen til at barna fremdeles skulle ha bopel hos M. Selv om utfordringene ikke gjelder B2, er det som utgangspunkt ikke hensiktsmessig å splitte søsken av hensyn til å bevare deres relasjon.

Avgjørelsen skal treffes i henhold til barnets beste, og som familieretten også påpeker, skal barnets beste og barnets rett til beskyttelse komme i første rekke. Det fremgår ikke direkte hvilke hensyn som er bakgrunnen for uttalelsen om at barna har rett til beskyttelse, men det kan tenkes at det siktes til barnas følelsesmessige reaksjoner i forbindelse med samværet med F, og eventuelt også B1s særlige forhold. Det fremgår imidlertid klart av sakens opplysninger at det ikke foreligger forhold ved F som kan begrunne Ms oppfatninger av ham, hvilket understøttes av at retten legger til grunn at M har utøvet samværssjikane. Disse omstendighetene taler i sterkt motstående retninger av hvilken løsning som er til barnas beste.

Ifølge familierettens begrunnelse var F den av foreldrene som best evnet å samarbeide og dermed på sikt kunne sikre barnas kontakt med begge foreldrene. Dette er, ifølge forarbeidene, momenter som skal tillegges betydelig vekt. Det virker imidlertid ikke som at det er tillagt særlig vekt i denne saken. Det fremgår av Fs forklaring for familieretten at dersom han fikk bopel for barna, burde de ha en 7/7-samværsordning med M. Videre uttalte han at «Han tror, at han kan administrere samarbeidet således, at barnene vil få det godt. Han vil kunne støtte barnene heri. Han håper, at et bopælsskifte vil medføre, at M og han kan komme til at tale normalt sammen.» Han uttalte også at «Hvis han ikke får bopælen, tenker han ikke, at han vil

få mulighet for at se børnene.» Dette taler for, som bemerket i TFA 2021.83¹⁸¹, at det ikke forelå særlig tungtveiende grunner for å ikke tillegge barnas bopel til F, fordi barna likevel ville sikres en stabil og jevn kontakt med M med denne løsningen.

En forelders utøvelse av samværssjikanene skal også tillegges vekt ved avgjørelsen. Det fremgår av familierettens begrunnelse at M har utøvet samværssjikanene i betydelig grad, og at det dermed ikke forelå påviselige grunner til Ms handlinger og påståtte frykt for F. Basert på rettens resultat i denne saken, synes derfor heller ikke Ms utøvelse av samværssjikanene å ha blitt tillagt særlig vekt ved avgjørelsen.

Landsrettens dom er anket, og det gjenstår å se om anken tillates og hvorvidt Høyesterett kommer frem til et annet resultat ved sin behandling av saken.

4.3.3.2.8. TFA 2022.425 – FELLES FORELDREMYNDIGHET OPPHEVET OG TILLAGT M ALENE PÅ GRUNN AV FS SAMVÆRSSJIKANENE

I TFA 2022.425 hadde foreldrene felles foreldremyndighet over deres 12 år gamle datter (B), som siden hun var 14 måneder gammel hadde hatt bopel hos F. Spørsmålet om foreldremyndighet hadde vært til behandling for retten flere ganger siden 2012, og ble senest opprettholdt av Østre Landsrett i februar 2021, hvor det også ble fastsatt overvåket samvær mellom B og M. F hadde imidlertid både før og etter landsrettens dom, nektet å utlevere B til samvær, hvilket medførte en rekke tvangsfullbyrdelsessaker.

M gikk til sak mot F med prinsippal påstand om at den felles foreldremyndigheten skulle oppheves og tillegges henne alene, og subsidiært at den felles foreldremyndigheten skulle bestå og at Bs bopel skulle tillegges M. F nedla prinsippalt påstand om frifinnelse, og subsidiært tilsvarende motstående påstand.

Ifølge den barnesakkyndige undersøkelsen, var B «særdeles følelsesmessig belastet af gennem sin opvækst at have været og fortsat er indvævet i forældrenes højkonfliktfildte relation, hvor forældrene fremstår ude af stand til på egen hånd at indgå i en dialog med hinanden». Det ble vurdert at B var så følelsesmessig belastet ettersom hun måtte forholde seg «hypervagtsomt til sine tanker, følelser, handlinger og reaktioner i relationen til begge sine foreldre, da B er bevidst om, hvorledes og hvor meget F negativt oppfatter og omtaler M». Ifølge undersøkelsen omtaler F blant annet Bs samvær som «overgrep» og «mishandling».

Familieretten la til grunn at F uten rimelig grunn hadde hindret Ms kontakt med B i mange år. Retten vurderte basert på foreldrenes «totalt fraværende samarbejde omkring B», at de også på lengre sikt ville være ute av stand til å samarbeide. Familieretten fant derfor at det var til Bs beste å oppheve den felles foreldremyndigheten.

---

¹⁸¹ Se specialets kap. 2.3.3.2.5.

Videre la familieretten til grunn at Bs følelsesmessige belastning som følge av foreldrenes mangeårige konflikt medførte forhøyet risiko for en følelsesmessig feilutvikling hos B, og at hun utviste et «massivt utrygt undvigende tilknytningsmønster.» Familieretten fant, til tross for at B hadde uttrykt et klart ønske om å bli boende hos F, og kun hadde hatt begrenset kontakt med M, at det var til Bs beste å tillegge M foreldremyndigheten alene, slik at B fikk bopel hos henne. Ifølge familieretten ble M ansett å være den av foreldrene med klart best evne til å få fremtidige samværsordninger til å fungere, slik at B kunne ha god kontakt med begge sine foreldre.

Landsretten var enig i familierettens begrunnelse og resultat, og stadfestet derfor familierettens dom.

Begge rettsinstansene legger til grunn at F i en årrekke har hindret samværet mellom B og M. Verken familieretten eller landsretten uttaler imidlertid uttrykkelig at det er tale om samværsstjikaner. Det må imidlertid, basert på at samværsstjikaner defineres som en bopelsforelders hindring av kontakten mellom barnet og den andre forelderen uten rimelig grunn, sammenholdt med sakens øvrige omstendigheter hvor det fremgår at F i flere år nektet å utlevere B til samvær med M, anses nærliggende å legge til grunn at F utøvde samværsstjikaner. Dette understøttes også av at rettens vurderinger er basert på de samme momentene og omfatter tilsvarende vurderinger som i andre dommer hvor en forelder har utøvet samværsstjikaner.

Videre er rettens vurderinger i overensstemmelse med forarbeidsuttalelsene om opphevelse av felles foreldremyndighet. Det fremgår av familierettens begrunnelse at foreldrene hadde et «totalt fraværende» samarbeid omkring B og at det måtte antas at de heller ikke i fremtiden ville være i stand til å etablere et samarbeid til barnets beste. Rettens beslutning om å oppheve den felles foreldremyndigheten synes derfor å være basert på en veloverveid vurdering.

Ifølge forarbeidene skal det tillegges betydelig vekt på hvem av foreldrene som på lengre sikt vil sørge for barnets kontakt med begge sine foreldre. Ifølge familierettens begrunnelse måtte M anses «klart» best egnet til å sørge for dette, hvilket dermed er i tråd med forarbeidene.

Det anlegges også et fremtidsorientert perspektiv i vurderingen. Dette kan ses ut fra at retten uttaler at M var den av foreldrene som kunne få «fremtidige samværsordninger til at fungere, således at B vil kunne ha en god kontakt med begge sine foreldre». Selv om retten også anerkjente Bs nære tilknytning til F, måtte det i et fremtidsperspektiv anses viktigere at B kunne få et nært forhold til begge sine foreldre fremfor én av dem.

Retten viser ikke til Høyesteretts dom i U 2020.3854, men den anvendes i Ms synspunkter som begrunnelse for hvorfor denne saken skulle få tilsvarende utfall som i høyesterettsdommen, fordi det ifølge Ms synspunkter var tale om «massiv samværschikane». Det er imidlertid, som i U 2020.3854, også familierettens og landsrettens vurdering i denne saken at farens hindring av samværet må tillegges vesentlig betydning ved avgjørelsen av foreldremyndighet og barnets bopel, hvilket er i overensstemmelse med forarbeidene og Høyesteretts vurdering i U 2020.3854. Selv om retten ikke henviser til høyesterettsdommen, er det nærliggende å anta at den har hatt en viss betydning for resultatet i denne saken, hvilket kan begrunnes i at vurderingene synes å være meget klare i forhold til dommene før U 2020.3854, som omfattet tilsvarende omstendigheter og utøvelse av samværsjikanene.

4.3.3.3. OPPSUMMERING

4.3.3.3.1. INTRODUKSJON

Retten vurderinger har, basert på en gjennomgang av dommer fra 2016 frem til i dag, gjennomgått store endringer. Den største endringen synes å være at retten vurderinger i foreldreansvarssaker er mer konsistente i forbindelse med hvilke momenter domstolene vektlegger i avgjørelsen av barnets beste, hvordan disse momentene vektlegges, og hvilket resultat retten kommer frem til.

Retten vurderinger av barnets beste, samt vektleggingen av momentene synes tidligere å være mer tilfeldig, hvilket kunne resultere i et mer vilkårlig resultat. Det ser imidlertid ut til at dagens vurderinger omfatter en mer klar og konsistent praksis for hvilke rettslige reaksjoner samværsjikanene kan medføre. Dette gir uttrykk for at retten har blitt mer oppmerksom på utfordringen med samværsjikanene, og hvilke negative konsekvenser det kan påføre de involverte barna. Analysen tilsier også at retten i større grad enn tidligere vektlegger de momentene som fremgår av forarbeidene, og reagerer med rettslige reaksjoner, som å endre foreldremyndighet og barnets bopel i de tilfellene hvor dette anses nødvendig for å sikre barnets beste, herunder barnets rett til samvær og barnets trivsel.

Det er viktig å bemerke at hver sak er unik, og at domstolene foretar individuelle vurderinger i hver enkelt sak. Domstolene veier alle faktorer og hensyn opp mot hverandre i vurderingen av barnets beste. Det er derfor ikke mulig å fastsette et konkret mønster for retten vektleggelse av

de ulike momentene. Det er likevel interessant å følge utviklingen i rettspraksis, og hvilke hensyn som vektlegges i vurderingene, hvilket derfor gjennomgås i det følgende.

4.3.3.3.2. BARNETS BESTE SOM UTGANGSPUNKT FOR VURDERINGEN

Barnets beste er utgangspunktet for vurderingen i foreldreansvarssaker. Som nevnt i kap. 2.2.1. finnes det ingen konkret definisjon av barnets beste, og det må derfor foretas en konkret vurdering av de samlede forhold og omstendigheter i hver enkelt sak. Det er nettopp dette som gjør foreldreansvarssaker så komplekse.

I det følgende rettes fokuset mot hvilke momenter som inngår i vurderingen av barnets beste, og hvordan retten anvender og vektlegger disse i dag, sammenlignet med tidligere.

4.3.3.3.3. FORELDRENE SAMARBEIDSEVNE

I vurderingen av foreldrenes evne til å samarbeide, inngår hvorvidt foreldrene er i stand til å kommunisere effektivt med hverandre og foreta felles beslutninger angående barnets oppdragelse, samt hvordan de kan håndtere eventuelle konflikter på en konstruktiv måte som tilgodeser barnets beste.

En forutsetning for at felles foreldremyndighet skal anses å være til barnets beste, er at foreldrene evner å samarbeide om barnets forhold, og treffe avgjørelser på vegne av barnet til barnets beste.

Dersom felles foreldremyndighet ikke kan anses å være til barnets beste, må retten foreta en vurdering av hvem av foreldrene foreldremyndigheten skal tillegges, blant annet basert på foreldrenes samarbeidsevne. Det kan utledes av de behandlede dommene i kap. 4.3.3., at det i dag foreligger en presumsjon for at den av foreldrene som utviser best evne og vilje til å samarbeide om barnets forhold til barnets beste, også er den forelderen som er best egnet til å ha foreldremyndigheten over barnet alene. Det samme gjelder vedrørende barnets bopel, da det er en viktig forutsetning for å ha bopel for barnet, at forelderen evner å inngå et samarbeid med den andre forelderen slik at barnets rett til samvær overholdes.

4.3.3.3.4. EVNEN TIL Å SØRGE FOR AT BARNETS SAMVÆRSRETT OVERHOLDES

Ett av hovedprinsippene i foreldreansvarsloven er at barn som utgangspunkt har rett til to foreldre og at det er foreldrenes ansvar å sørge for at samværet virkeliggjøres. Prinsippene har særlig stor betydning i foreldreansvarssaker hvor det foreligger utøvelse av samværssjikanene.

Retten må foreta en vurdering av hver av foreldrenes evne og vilje til å sikre barnets kontakt med begge foreldre. Vurderingen kan blant annet foretas basert på foreldrenes forklaringer for retten, foreldrekompetanseundersøkelsen og barnesakkyndige undersøkelsen.

Det kan særlig utledes av U 2020.3854, at en foreldrekompetanseundersøkelse kan yte et godt og nyansert bidrag til vurderingen av hvem av foreldrene som i størst grad kan sikre barnets behov i fremtiden, herunder barnets behov for kontakt med begge sine foreldre.

Basert på gjennomgangen av dommene, synes det å være en tendens til at barnets rett til kontakt med begge sine foreldre tillegges mer og mer vekt ved vurderingen av foreldremyndighet og barnets bopel. I tillegg foretas det mer grundige og nyanserte vurderinger av hvem av foreldrene som kan skape gode og stabile rammer for samværet. I nyere rettspraksis synes det å foreligge en presumsjon for at den av foreldrene som i størst omfang vil sikre et stabilt, trygt og givende samvær mellom barnet og den andre forelder, også vil være den av foreldrene som barnets bopel, og eventuelt også foreldremyndigheten bør tilkomme. Dette er en utvikling i riktig retning som i høy grad tilgodeser barnets beste.

Det må bemerkes at det i foreldreansvarssaker hvor det utøves samværssjikanene, allerede er bevist at bopelsforelder, verken har evne eller vilje til å sikre barnets rett til samvær. Det kan videre utledes av dommene at det ofte foreligger en antakelse om at den forelder som har utøvet samværssjikanen, heller ikke fremover vil kunne sørge for at barnets rett til samvær overholdes. Dette momentet vil derfor oftest tale i samværsforelderens favør.

4.3.3.3.5. ANLEGGELSE AV ET FREMTIDSORIENTERT PERSPEKTIV

Anleggelse av et fremtidsorientert perspektiv i vurderingen av barnets beste er særlig viktig i foreldreansvarssaker hvor det foreligger samværssjikanene. I et fremtidsorientert perspektiv inngår blant annet barnets mulighet for å ha kontakt med begge foreldrene, i tillegg til barnets trivsel og øvrige forhold. Det ses derfor hen til hvilken innvirkning samværssjikanen kan medføre for barnets trivsel og velvære fremover dersom det ikke foretas endringer i

foreldremyndigheten eller barnets bopel for å stanse samværssjikanen. Det kan utledes av dommene at retten gjennomgående vektlegger et fremtidsorientert perspektiv i større grad i dag enn tidligere. Tidligere var fokuset mer rettet mot hvordan eksempelvis en endring av barnets bopel kunne påvirke barnet på tidspunktet for avgjørelsen fremfor i fremtiden.

4.3.3.3.6. ANDRE FAKTORER SOM INNGÅR I VURDERINGEN AV BARNETS BESTE

Ut fra de behandlede dommene kan det utledes at retten også tar andre hensyn i betraktning ved vurderingen av barnets beste. Her inngår blant annet barnets tilknytning til sine foreldre, hvordan foreldrenes konfliktnivå påvirker barnets trivsel og utvikling, sosiale nettverk og skolegang, barnets eventuelle særlige behov, og egne meninger.

Det er ikke ønskelig å bryte et bånd mellom bopelsforelderen og barnet i tilfeller hvor de har en særlig god tilknytning. Dette er meget vanlig i tilfeller av samværssjikaner, ettersom barnet nesten utelukkende har hatt kontakt med sin bopelsforelder. Det kan utledes av dommene at barnets tilknytning til bopelsforelderen tillegges vekt i vurderingen. Det forekommer imidlertid i foreldreansvarssaker hvor det foreligger samværssjikaner, at det av hensyn til barnets beste ofte er nødvendig å overføre barnets bopel til den andre forelderen. I de tilfellene hvor barnet og samværsforelderen har klart å opprettholde en viss kontakt til tross for samværssjikanen, vil det være enklere å kunne overføre barnets bopel til denne enn i saker hvor det ikke har vært noen kontakt mellom dem over en lengre periode.

Dette kan utledes av TFA 2016.203, hvor barnets bopel ikke ble endret på grunn av den beskjedne kontakten mellom barnet og samværsforelderen. Det er en hyppig forekommende utfordring i saker hvor det foreligger samværssjikaner at samværsforelderen blir mer og mer som en fremmed for barnet desto lengre samværssjikanen pågår. Det kan imidlertid ses ut fra blant annet TFA 2022.425 at barnets bopel ble overført fra faren til moren, til tross for at det ikke hadde vært kontakt mellom dem, fordi det var avgjørende for barnets trivsel og utvikling at samværssjikanen opphørte.

En annen viktig vurdering i saker hvor det foreligger utøvelse av samværssjikaner, er hvordan barnet påvirkes av situasjonen. Domstolene ser på barnets behov for å opprettholde kontakt med begge foreldrene og vurderer hvilke konsekvenser samværssjikanen kan medføre for barnets trivsel og utvikling. Dersom det kan dokumenteres at samværssjikaner har en negativ innvirkning på barnets trivsel og utvikling, kan det påvirke domstolens avgjørelse om foreldremyndighet og bopel.

I TFA 2021.83 ble barnet særlig påvirket av foreldrenes konflikt, hvilket utgjorde grunnlag for å oppheve den felles foreldremyndigheten og tillegge denne, samt barnets bopel, til faren.

Barnets egne meninger skal også tillegges vekt i vurderingen av barnets beste ut fra barnets alder og modenhet. Det kan utledes av de gjennomgåtte dommene at barnets mening tillegges en viss betydning, men at de øvrige momentene tillegges mer vekt.

I TFA 2022.425, ble barnets bopel overført fra faren til moren til tross for at barnet hadde uttrykt et klart ønske om å bli boende hos sin far. Det foretas følgelig en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle hvor betydelig vekt barnets egne meninger skal tillegges.

Barnets særlige forhold og behov, herunder eksempelvis sykdom, er også momenter som tillegges betydning i vurderingen av foreldreansvarssaker.

I TFA 2022.419, ser det ut til at slike særlige forhold hos barnet har fått avgjørende betydning for beslutningen om å ikke overføre barnets bopel til den andre forelderen.

Barnets skolegang og sosiale forhold kan anvendes som argument for å ikke endre barnets bopel, såfremt barnet har en særlig tilknytning til sine klassekamerater eller andre venner og familie i nærområdet. Dette vil imidlertid ikke utgjøre vesentlig betydning i tilfeller hvor barnets foreldre bor i nærheten av hverandre. Motsetningsvis kan en forelders manglende opprettholdelse av barnets skolegang tillegges vesentlig betydning.

Dette var tilfellet i TFA 2021.172 og TFA 2021.83, hvor bopelsforelderen ikke i tilstrekkelig grad hadde sikret barnas skolegang, hvilket i begge sakene talte for å overføre barnets bopel til den andre forelderen.

4.3.3.4. HVA KAN UTLEDES AV DETTE?

Det kan samlet utledes av dommene at foreldreansvarssaker hvor det foreligger utøvelse av samværssjikaner, er saker av høy kompleksitet, og at det er meget utfordrende å fastsette helt klare grenser for de rettslige konsekvensene av samværssjikaner. Hensikten med de rettslige reaksjonene er ikke å straffe bopelsforelderen, men å sørge for at barnets beste, herunder barnets rett til samvær, ivaretas.

Det er uansett meget viktig at det foreligger mulighet for å kunne oppheve den felles foreldremyndigheten og overføre foreldremyndigheten og barnets bopel fra den ene til den andre forelderen i saker hvor det kan påvises at samværssjikanen medfører negative konsekvenser for barnet. Det er også viktig at det foreligger en klar og konsistent praksis på området for samværssjikaner, ettersom det kan sørge for at det forekommer mindre samværssjikaner i årene fremover.

KAPITTEL 5 – KONKLUSJON

Det har skjedd store endringer på området for samværsretten de siste tiårene. En av de største endringene er at det i større grad enn tidligere rettes fokus på barnet fremfor foreldrene, og at barnets beste skal ha en fremtredende rolle i alle vurderinger etter foreldreansvarsloven. Det er også i større grad rettet fokus mot samværssjikanene, hvilket blant annet i “chikanepakkene” i 2012 og 2015 medførte lovendringer med forebyggende tiltak overfor sjikane. Barnets rett til å ha kontakt med begge sine foreldre står derfor sterkt i dag, både i det danske rettssystemet og i samfunnet.

Det kan konkluderes med at de minst inngripende tiltakene alltid skal forsøkes benyttet først, også i saker med samværssjikanene. De minst inngripende tiltakene omfatter de forebyggende tiltak. Såfremt tiltakene ikke kan forhindre at samværssjikanene oppstår, kan samværene forsøkes gjennomført ved tvangsfullbyrdelse. Dersom heller ikke tvangsfullbyrdelse er tilstrekkelig til å stanse samværssjikanen, må retten treffe avgjørelse vedrørende foreldremyndighet og barnets bopel. Det er viktig å bemerke at hensikten med rettslige reaksjoner mot samværssjikanene ikke er å straffe bopelsforelderen, men å tilgodese barnets beste.

Foreldreansvarssaker er saker av høy kompleksitet, og det er ikke mulig å fastsette hele faste rammer for de rettslige konsekvensene ved samværssjikanene. Årsaken til dette er at det inngår mangfoldige hensyn som skal veies opp mot hverandre for å komme frem til det resultatet som i størst grad er i tråd med barnets beste i det konkrete tilfellet. Det kan utledes av de behandlede dommene at disse hensynene ofte er motstridende, hvilket også er en av årsakene til foreldreansvarssakers kompleksitet.

Retten vurderinger av barnets beste i saker med samværssjikanene har gjennomgått vesentlige endringer de seneste årene. Det foreligger nå en mer konsistent praksis for de rettslige konsekvensene av samværssjikanene, som i betydelig grad tilgodeser barnets beste, herunder barnets rett til kontakt med begge sine foreldre. Dette kan særlig utledes av rettens vektlegging av de gjennomgåtte momentene, hvor det blant annet i større grad anlegges et fremtidsorientert perspektiv ved vurderingene, og i stor grad tas hensyn til viktigheten av barnets kontakt med begge sine foreldre. I tillegg synes rettens avgjørelser å omfatte mer veloverveide vurderinger som er i tråd med barnets beste, herunder barnets rett til samvær.

Endringene som har forekommet i rettspraksis de seneste årene, er et skritt i riktig retning for å forebygge samværssjikanene. Dette kan begrunnes i at de bidrar til å skape et håp om at forekomsten av samværssjikanene kan reduseres i tiden fremover. For det første kan en klar rettspraksis øke fokuset på at det i fleste tilfeller faktisk er til barnets beste å ha kontakt med begge sine foreldre, og hvilke uheldige konsekvenser samværssjikanene kan medføre for de involverte barna. For det andre kan en konsistent praksis i saker med samværssjikanene bidra til å stanse foreldre i å utøve samværssjikanene på grunn av konsekvensene dette kan medføre for dem selv, herunder at forelderen kan miste sin del i foreldremyndigheten eller at barnets bopel kan endres. Uavhengig av årsaken til at forekomsten av samværssjikanene kan reduseres, er det viktigste at færre barn utsettes for samværssjikanene i fremtiden. Målet og håpet er selvsagt at ingen barn skal utsettes for slik atferd fordi samværssjikanene utvilsomt strider mot barnets beste. Praksisen i saker hvor det utøves samværssjikanene kan derfor med fordel bli mer konsekvent i fremtiden.

En forelder som utøver samværssjikanene, innser trolig ikke alvorligheten av sine handlinger. Ut fra gjennomgangen av dommene, kan det utledes at samværssjikanene oftest forekommer når konflikten og hatet overfor den andre forelderen blir så overveldende at barnet blir brukt som et våpen for å såre denne. Det de kanskje ikke innser er at de sårer den de elsker mest.

LITTERATURLISTE

LITTERATUR

Adolphsen, C. *Lærebog i familieret* (4. udgave). Djøf Forlag.

Blume, P. (2022). *Retssystemet og juridisk metode* (4. udgave). Jurist- og økonomforbundets forlag.

Jappe, E. (2005). *Forældremyndighed og samvær* (3. udgave). Frydenlund forlag

Jensen, W.A. (2019). *Uden min datter – syv års kamp for samvær* (3. udgave). Anders Wendt Jensen Forlag.

Munk-Hansen, C. (2018). *Retsvidenskabsteori* (2. udgave). Djøf Forlag.

Munk-Hansen, C. (2021). *Den juridiske løsning* (2. udgave). Djøf Forlag.

Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori* (3. udgave). Djøf Forlag.

ARTIKLER

Aliji, F. (2020). *Ny Højesteretsdom: samværschikane kan få betydning for hvem, der tillægges forældremyndigheden*. Hentet fra: <https://retsadvokaterne.dk/ny-hoejesteretsdom-samvaerschikane-kan-faa-betydning-for-hvem-der-tillaegges-foraeldremyndigheden/>

Bille, A. (1997). *Samvær og forældremyndighed i historisk belysning*. (U.1997B.408). Hentet fra: <https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000204484>

Børns vilkår. (2018). *Jeg er træt af at være deres brevdue*. Hentet fra: <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2018/05/Rapport-Børns-oplevelser-i-konfliktfyldte-skilsmisser-2015.pdf>

Børns vilkår. (2017). *Skilsmisseforældre skal have bedre hjælp for barnets skyld*. Hentet fra: <https://bornsvilkar.dk/nyheder/skilsmisseforaeldre-skal-have-bedre-hjaelp-for-barnets-skyld/>

Børns vilkår. *Når skilsmissen er en realitet*. Hentet den 22. mars 2023 fra: <https://bornsvilkar.dk/skilsmisseguiden/bruddet/>

Børnerådet. *Børnekonventionen er fundamentet for Børnerådets arbejde*. Hentet den 21. mars 2023 fra: <https://www.boerneaadet.dk/vi-arbejder-for/boernekonventionen/>

Familieretshuset. (2023). *Forældreguide til samvær*. s. 2. Hentet fra: <https://familieretshuset.dk/media/1963/foraeldreguide-til-samvaer.pdf> s. 2

Hansen, L.H. (2019). *Skilsmisse - hvert 6. barn har ikke kontakt til enten mor eller far*. Hentet fra: <https://www.netsundhedsplejerske.dk/artikler/index.php?option=laes&type=ARTIKLER&id=616>

Sommer, N. (2022). *Når livet gør ondt - Anders har aldrig set sin datter*. Hentet fra: <https://www.udeoghjemme.dk/skaebner/naar-livet-goer-ondt/anders-har-aldrig-set-sin-datter>

Weidling, R.T. et al. *Norge under dansk styre - 1537-1814*. Hentet den 11. mars 2023 fra: https://snl.no/Norge_under_dansk_styre_-_1537-1814

UNDERSØKELSER, RAPPORTER, FORSKNING OG STATISTIKK

Bergström, M. et al. (2014). *Mental Health in Swedish Children living in joint physical custody and their parents' life satisfaction*. Hentet fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/sjop.12148>.

Center for Familieudvikling. *Sammen om børnene*, s. 5. Hentet fra: https://www.familieudvikling.dk/wp-content/uploads/2022/06/A4_rapport_SOB.pdf

Danmarks Statistik. *Skilsmisser*. Hentet den 25. april 2023 fra: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/husstande-familier-og-boern/skilsmisser>

Familieretshuset. (2019-2020). *Rapport om det familieretlige system og samarbejdet mellem familieretterne og Familieretshuset*. Hentet fra: https://familieretshuset.dk/media/1605/aarsrapport_frh_og_familieretter_2019_2020.pdf

Oftung, K. (2009). *Skilte fedre - omsorg, mestring og livskvalitet*. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15277/Oftung.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Ottosen, H. M. (2004). *Samvær og børns trivsel*. s. 32 - 34. Hentet fra: <https://www.vive.dk/media/pure/3153/311939>

Ottosen, H. M. (2022). *Børn og Unge i Danmark*. s. 232. Hentet fra: <https://www.vive.dk/media/pure/18610/14872861>

Ottosen, H.M & Dahl, M.K. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven*. Hentet fra: <https://www.vive.dk/media/pure/17292/6627539>

Ottosen, H.M. et al. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet - Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager*. Hentet fra: <https://www.vive.dk/media/pure/6821/997494>

NETTSTEDER

For Børnenes Fremtid. Facebook. Hentet den 26. april 2023 fra:

<https://www.facebook.com/ForBornenesFremtid/>

Lando, O. B. . *Norge - retssystem*. Hentet den 24. april 2023 fra [https://denstoredanske.lex.dk/Norge -
retssystem](https://denstoredanske.lex.dk/Norge-_retssystem)

DOKUMENTARER

Bjerre, L., & TV2 (Instruktører). (2022). *Med børnene som våben* [Film]. Hentet fra:

<https://play.tv2.dk/serie/med-boernene-som-vaaben>

LOVER, BEKENDTGØRELSER OG VEILEDNINGER

GJELDENDE LOVER, BEKENDTGØRELSER OG VEILEDNINGER

Børne- og Socialministeriet. (2019). *Forældreansvarsbekendtgørelsen* (BEK nr. 299 af 20/03/2019).

Justisministeriet. (2022). *Retsplejeloven, Bekendtgørelse af lov om rettens pleje*. (LBK nr. 1655 af 25/12/2022). Retsinformation.

Udenrigsministeriet. (1992). *Børnekonventionen FN*. (BKI nr 6 af 16/01/1992). Retsinformation.

Social og Indenrigsministeriet. (2019). *Familieretshusloven, bekendtgørelse af lov om Familieretshuset* (LBK nr 766 af 07/08/2019). Retsinformation..

Social og Indenrigsministeriet. (2020). *Forældreansvarsloven, Bekendtgørelse af forældreansvarsloven*. (LBK nr. 1768 af 30/11/2020). Retsinformation.

Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær (Forældreansvarsvejledningen)*. (VEJ nr. 10064 af 20/12/2020). Retsinformation.

HISTORISKE LOVER OG BEKENDTGØRELSER

Folketinget. (2007). *Forældreansvarsloven*. (Lov nr. 499 af 6/6/2007). Retsinformation.

Justisministeriet. (1922). *Lov om Umyndighed og Værgemaal*. (Lov nr. 277 af 30/6/1922).

Justisministeriet. (1937). *Lov om børn uden for ægteskab*. (Lov nr. 131 af 7/5/1937).

Justisministeriet. (1969). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 257 af 4/6/1969).

Justisministeriet. (1978). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 244 af 8/6/1978).

Justisministeriet. (1985). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (Lov nr. 230 af 20/6/1985).

Justisministeriet. (1985). *Bekendtgørelse af myndighedsloven*. (LBK nr. 443 af 03/10/1985). Retsinformation.

Justisministeriet. (2001). *Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love* (Lov nr. 461 af 07/06/2001). Retsinformation.

Justisministeriet. (1995). *Lov om forældremyndighed og samvær*. (Lov nr. 387 af 14/06/1995). Retsinformation.

Social- og Indenrigsministeriet. (2015). *Bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.* (BEK nr 1023 af 28/08/2015). Retsinformation.

FORARBEIDER OG LOVVEILEDNINGER

Familiestyrelsen. (2011). *Evaluering af forældreansvarsloven*. (Retsudvalget 2011-12 REU alm. del Bilag 84). Folketingstidende.

Folketinget. (2018-19). *Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love* (Lovforslag nr. L 91, tillæg A). (Lov nr. 1711 af 27/12/2018). Folketingstidende.

Folketinget. (2018-19). *Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven* (Lovforslag nr. L 137, tillæg A.). Folketingstidende.

Folketinget. (2006-07). *Betænkning over forslag til forældreansvarslov, lovforslag nr. L 133*. (2006/1 BTL 133). Folketingstidende.

Folketinget. (2006-07). *Forslag til forældreansvarslov* (Lovforslag nr. L 133, tillæg A.). Folketingstidende.

Folketinget. (2014-15). *Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven* (Lovforslag nr. L 103, tillæg A.). Folketingstidende.

Folketinget. (2020-21). *Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven* (Lovforslag nr. L 15, tillæg A.). Folketingstidende.

Folketinget. (2011-12). *Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister* (Lovforslag nr. L 157). Folketingstidende.

Folketinget. (2002). *Forslag til lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær*. (2002/1 LSF 115). Retsinformation.

Justisministeriet. (2004). Forslag til Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (*lovforslag nr. L 179 af 10.03.2004*). (2003/1 SF. L 179). Retsinformation.

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær. (2006). *Barnets perspektiv*. (Betænkning nr. 1475.).

NORSKE FORARBEIDER

Barne- og familiedepartementet. (2015-16). *Endringer i barnelova mv. (likestilt foreldreskap)*. (Prop.161 L (2015-2016). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-161-l-20152016/id2512104/>

Barne- og familiedepartementet. (2020). *Ny barnelov — Til barnets beste*. (NOU 2020: 14). Pkt. 12.7.2. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/?ch=4>

DOMMER

TFA 2006.433

TFA 2010.262

TFA 2010.350

TFA 2011.58

TFA 2016.203

U 2017.1369

U 2017.3552

TFA 2018.13

TFA 2020.247

U 2020.3854

TFA 2021.83

TFA 2021.172

TFA 2022.411

TFA 2022.419

TFA 2022.425

NORSKE DOMMER

Rt. 1991 s. 1148

VEDLEGG

- Samarbeidsavtale
- Prosessavsnitt
- Antall anslag

ANTALL ANSLAG

Ordtelling

Statistikk:

Sider	68
Ord	23 966
Tegn (ikke mellomrom)	133 346
Tegn (med mellomrom)	157 330
Avsnitt	362
Linjer	2 111

Ta med fotnoter og sluttnoter

Lukk